

На основу члана 71. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19, 6/20, 129/21 и 92/23) и члана 17. став 4. и члана 24. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон),

Министар просвете доноси

ПРАВИЛНИК

о остваривању образовно-васпитног рада у иностранству

"Службени гласник РС", број 109 од 6. децембра 2023.

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет правилника

Члан 1.

Овим правилником уређује се посебан програм основног образовања и васпитања у иностранству, начин вођења евиденције и издавање јавних исправа, посебни услови за наставнике и координаторе, обезбеђивање и начин исплате средстава за плате наставника и координатора, организација образовно-васпитног рада у иностранству у случају непосредне ратне опасности, ратног стања, ванредног стања или других ванредних околности, као и друга питања од значаја за остваривање образовно-васпитног рада у иностранству.

II. ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

Начин остваривања образовно-васпитног рада

Члан 2.

Основно образовање и васпитање по посебном програму основног образовања и васпитања у иностранству на српском језику изводи се за ученике српског порекла, који привремено или трајно живе у иностранству, а који су се изјаснили за овај вид наставе.

Образовно-васпитни рад, по правилу, остварује се непосредно у простору који је одређен за реализацију образовно-васпитног рада.

Изузетно, образовно-васпитни рад може да се организује путем наставе на даљину у реалном времену, на предлог координатора, уз сагласност министарства надлежног за послове образовања и васпитања (у даљем тексту: Министарство).

Настава на даљину може да се организује у случају када:

- 1) ученик због удаљености или неприступачности места становања не може присуствовати непосредном извођењу наставе;
- 2) због удаљености не може да се обезбеди одлазак наставника на место извођења наставе;
- 3) за наставу на српском језику није пријављен прописан број ученика, у складу са овим правилником;
- 4) ученик због здравствених разлога не може присуствовати непосредном извођењу наставе;
- 5) не постоји адекватан простор за реализацију непосредног образовно-васпитног рада, те се настава на даљину може се организовати привремено, до обезбеђивања просторија за извођење непосредне наставе;
- 6) у другим случајевима, на предлог координатора, уз сагласност Министарства.

Члан 3.

Посебан програм основног образовања и васпитања у иностранству реализује се у складу са планом и програмом наставе и учења за сваки предмет, а у зависности од реалних могућности организације наставе, као и њене усклађености са редовном наставом у иностранству држави.

Настава се изводи у групама за:

- млађи узраст ученика (први, други и трећи разред);
- средњи узраст ученика (четврти, пети и шести разред);
- старији узраст ученика (седми и осми разред).

Изузетно, настава може да се изводи и у групи која обухвата ученике два или више узраста, уз сагласност координатора.

Узрасним групама могу да се прикључе и ученици млађи од шест и по година, и то у групу за млађи узраст ученика, као и ученици старији од 15 година, а млађи од 18 година у групу за старији узраст ученика.

За ученике који су старији од 15, а млађи од 18 година, који нису похађали током претходног школовања наставу на српском језику, или су имали прекид у похађању образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству, наставник припрема и врши претходну проверу знања српског језика.

Уколико се образовно-васпитни рад остварује у групи коју чине ученици више узраста, број ученика у групи је 15.

Уколико се образовно-васпитни рад остварује у групи коју чине ученици истог узраста, број ученика у групи је 20.

Изузетно, број ученика у групи која остварује образовно-васпитни рад непосредно, односно путем наставе на даљину може да буде мањи, односно већи уз сагласност координатора, с тим да број ученика у групи из става 6. овог члана не може да буде већи од 20, а из става 7. овог члана од 25.

Овај вид образовно-васпитног рада остварује се, по правилу, после редовних часова ученика, зависно од обавеза ученика у систему редовног образовања у иностранству држави, а изузетно и у оквиру дневног распореда часова редовне наставе ученика.

Родитељ, односно други законски заступник (у даљем тексту: родитељ) ученика на крају текуће школске године пријављују надлежном дипломатско-конзуларном представништву ученике за похађање наставе по посебном програму основног образовања и васпитања у иностранству на српском језику и потписују изјаву којом се обавезују да ће њихово дете редовно похађати наставу у наредној школској години.

Настава се организује, по правилу, у образовно-васпитним установама стране државе или у простору који одреди административни орган стране државе у чијој је надлежности обавезно образовање ученика.

Уколико не постоји могућност из става 11. овог члана настава може бити организована и у просторијама Српске православне цркве, клубова или других удружења наших грађана у иностранству или у просторијама дипломатско-конзуларног представништва.

Недељни фонд часова основног образовања и васпитања у иностранству износи четири школска часа по групи, и то: три часа за остваривање наставе и један час за реализацију слободних активности.

Часови наставе се организују у блоку, у складу са програмом.

Слободне активности реализују се једном недељно, један час. Слободне активности могу да се реализују у блоку, односно кумулативно више часова, у складу са програмом наставе и учења и планом рада наставника.

Посебан програм основног образовања и васпитања у иностранству

Члан 4.

Посебан програм основног образовања и васпитања у иностранству садржи план и програм наставе и учења, из следећих предмета:

- 1) Српски језик;
- 2) Моја отаџбина Србија;
- 3) Основи културе српског народа.

Посебан програм основног образовања и васпитања у иностранству одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Оцењивање ученика

Члан 5.

Ученик се оцењује из предмета прописаних посебним програмом основног образовања и васпитања у иностранству и из владања.

Успех ученика из предмета прописаних посебним програмом основног образовања и васпитања у иностранству исказује се бројчаним оценама, осим за ученике првог разреда, чије се оцене исказују описно.

За ученике првог разреда описне оцене из предмета прописаних посебним програмом основног образовања и васпитања у иностранству јесу: веома успешан и успешан.

Бројчане оцене ученика у осталим разредима из предмета прописаних посебним програмом основног образовања и васпитања у иностранству чине оцене: одличан (5), врло добар (4), добар (3) и довољан (2).

Закључна оцена из предмета прописаних посебним програмом основног образовања и васпитања у иностранству на крају првог и другог полугодишта утврђује се на основу свих описних, односно бројчаних оцена у току образовно-васпитног рада, уз сагледавање развоја, напредовања и ангажовања ученика.

Владање се оцењује на крају првог и другог полугодишта описном оценом и то: примерно, врло добро, добро и задовољавајуће.

Уџбеници

Члан 6.

У остваривању циљева и исхода посебног програма основног образовања и васпитања у иностранству користе се уџбеници и наставна средства, који су решењем министра одобрени за употребу у иностранству. У остваривању циљева и исхода посебног програма основног образовања и васпитања у иностранству могу се користити и уџбеници који су решењем министра одобрени за употребу у Републици Србији.

Листу уџбеника и наставних средстава из става 1. овог члана, који ће се користити, на предлог наставника, Министарству доставља координатор, најкасније до 30. септембра текуће школске године, односно 30 дана након почетка текуће школске године.

У остваривању образовно-васпитног рада наставник у свом раду користи дидактичко-методичка средства за ученике припремљена и одобрена од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања.

Такође, наставник користи дидактичко-методичку литературу која доприноси унапређивању рада у овој области, а која је између осталог, припремљена и одобрена од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања, а који је надлежан за припрему планова и програма наставе и учења.

Савет родитеља

Члан 7.

Савет родитеља је саветодавно тело које даје мишљења и предлоге за организацију, остваривање и унапређивање наставе; стара се о обезбеђивању услова за безбедност ученика; даје сагласност за коришћење средстава родитеља, сарађује са удружењима српских грађана у иностранству и другим организацијама од значаја за извођење наставе.

Савет родитеља бира се за сваку школску годину на првом родитељском састанку, а чине га по један представник родитеља сваке групе, на нивоу града где се изводи настава. Савет родитеља бира председника савета родитеља, заменика председника и записничара.

Изузетно, ако не постоје могућности за избор савета родитеља на нивоу града, савет родитеља може бити изабран и у оквиру сваке групе ученика.

Члан 8.

Образовно-васпитни рад у иностранству, може да организује и реализује:

- 1) наставник који је засновао радни однос на неодређено време у установи образовања и васпитања у Републици Србији и који има одговарајуће образовање у складу са правилником којим се уређује степен и врста образовања наставника за извођење наставе и других облика образовно-васпитног рада у основној школи (у даљем тексту: редовни наставник);
- 2) наставник који има регулисано боравиште у земљи пријема, и који има одговарајуће образовање у складу са правилником којим се прописује степен и врста образовања наставника за извођење наставе и других облика образовно-васпитног рада у основној школи (у даљем тексту: хонорарни наставник).

III. ИЗБОР НАСТАВНИКА

Избор редовних наставника

Члан 9.

Образовно-васпитни рад у иностранству изводи редовни наставник којег министар надлежан за послове образовања и васпитања (у даљем тексту: министар) решењем упућује на рад у иностранство.

Министарство објављује конкурс за редовне наставнике у јавном гласилу и на званичној интернет страници Министарства и о томе обавештава надлежна дипломатско-конзуларна представништва Републике Србије у иностранству.

Конкурс за редовне наставнике и координаторе објављује се, по правилу, до 15. априла текуће године ради ангажовања за наредну школску годину.

Комисију за избор редовних наставника који се упућују у иностранство ради остваривања образовно-васпитног рада (у даљем тексту: комисија) именује министар.

Комисија спроводи поступак пријема и обраде конкурсне документације и обавља интервју са кандидатима.

Комисија доставља министру предлог кандидата који испуњавају услове за упућивање на рад у иностранство, са образложењем.

Изузетно, комисија може да предложи министру да у иностранство упути и кандидата који не испуњава све услове, најдуже на период од једне школске године.

Редовни наставник се решењем министра упућује на рад у иностранство на период од годину дана, уз могућност продужења, а најдуже на период од четири године.

Изузетно, у случају ратне опасности, ратног стања, ванредног стања или других ванредних околности лице из става 1. овог члана може да буде упућено и на период дужи од четири године, ради осигуравања континуитета образовно-васпитног рада.

Одлуку о продужењу рада наставника у иностранству за наредну школску годину, министар доноси по правилу, до краја марта текуће године, по прибављеном мишљењу координатора.

Решење министра о упућивању наставника на рад у иностранство, односно о продужењу рада, доставља се надлежном дипломатско-конзуларном представништву, установи у којој лице има заснован радни однос и наставнику упућеном у иностранство.

Услови за редовног наставника

Члан 10.

На рад у иностранство ради извођења наставе, у својству редовног наставника, може се упутити лице које је у радном односу на неодређено време у школи у Републици Србији, а које:

- поседује дозволу за рад – лиценцу;
- има најмање пет година радног искуства у области основног образовања и васпитања;
- поседује уверења и потврде којима доказује стално стручно усавршавање у области образовања и васпитања, у складу са правилником којим се прописује стручно усавршавање;
- поседује основно знање за рад на рачунару;
- зна језик стране државе у коју се упућује или други светски језик, на нивоу Б1 Заједничког европског оквира;
- изузетно, уколико је то у земљи пријема услов за боравак и рад, и међународно признату исправу којом се доказује знање одговарајућег страног језика најмање на нивоу Б1 Заједничког европског оквира;
- испуњава услове прописане законом и правилником којим се прописује степен и врста образовања наставника и стручног сарадника у основној школи за остваривање наставе из одговарајућих предмета, и то за:
 - наставника разредне наставе и
 - наставника српског језика и књижевности.

Изузетно, уколико се на конкурс не пријави довољан број лица која испуњавају услове у погледу степена и врсте образовања, на рад у иностранство може се упутити и лице које испуњава услове у погледу степена и врсте образовања за наставника страног језика и књижевности.

Избор хонорарних наставника

Члан 11.

Министарство ангажује хонорарног наставника на основу конкурса или на предлог надлежног дипломатско-конзуларног представништва.

Министарство објављује конкурс за хонорарне наставнике на званичној интернет страници Министарства и о томе обавештава надлежна дипломатско-конзуларна представништва Републике Србије у иностранству.

Конкурс за хонорарне наставнике, по правилу, објављује се до 10. маја текуће године ради ангажовања за наредну школску годину.

Кандидати који желе да реализују образовно-васпитни рад на српском језику у иностранству у статусу хонорарних наставника, у складу са конкурсом, достављају одговарајућу пријаву и документацију надлежном дипломатско-конзуларном представништву на којем имају боравиште.

Надлежна дипломатско-конзуларна представништва у иностранству достављају Министарству поднете пријаве кандидата заједно са приложеном документацијом, у року од 15 дана од дана завршетка конкурса.

Стручна комисија коју именује министар предлаже министру кандидате који ће у наредној школској години бити ангажовани у својству хонорарних наставника.

У складу са ставом 1. овог члана, хонорарни наставник може бити ангажован и на основу образложеног предлога надлежног дипломатско-конзуларног представништва.

Министар решењем ангажује хонорарног наставника на рад у иностранство на период од годину дана, са могућношћу продужења.

Одлуку о продужењу рада хонорарног наставника у иностранству, за наредну школску годину, министар доноси по прибављеном мишљењу координатора, по правилу, до 31. маја календарске године у којој наставнику престаје ангажовање у иностранству.

Министарство о изабраним кандидатима обавештава надлежно дипломатско-конзуларно представништво и координатора.

Услови за хонорарног наставника

Члан 12.

Ради извођења наставе у иностранству, у својству хонорарног наставника, може бити ангажовано лице које:

- има место боравка у страној држави у којој се изводи образовно-васпитни рад;
- поседује основно знање за рад на рачунару;
- зна језик стране државе у којој се ангажује, на нивоу Б1 Заједничког европског оквира;
- испуњава услове прописане законом и правилником којим се уређује степен и врста образовања наставника и стручног сарадника у основној школи за остваривање наставе из одговарајућих предмета, и то за:
 - наставника разредне наставе;
 - наставника српског језика и књижевности;
 - наставника страног језика и књижевности.

Изузетно, уколико на одређеном подручју постоји потреба за ангажовањем наставника, а не постоји кандидат са одговарајућим образовањем из става 1. овог члана, министар може ангажовати у својству хонорарног наставника и лице које не испуњава све наведене услове, уколико испуњава услове за наставника у складу са правилником којим се прописује степен и

врста образовања наставника и стручних сарадника за извођење наставе и других облика образовно-васпитног рада у основној школи.

Лице из става 2. овог члана може бити ангажовано најдуже до краја те школске године.

Упућивање редовног наставника на рад у иностранство

Члан 13.

Редовни наставник, упућен решењем министра на рад у иностранство, закључује са Министарством уговор о уређивању међусобних права и обавеза, у складу са законом.

Уговором из става 1. овог члана уређују се права редовног наставника, а нарочито: плата, укључујући и припадајуће порезе и доприносе; накнада за време привремене спречености за рад – боловање; плаћено и неплаћено одсуство и друга права, у складу са законом и међународним конвенцијама.

Уговором из става 1. овог члана уређују се обавезе редовног наставника, а нарочито да: на достојанствен начин представља своју државу; поштује законе, обичаје и кодексе понашања државе у коју је упућен; припрема сопствени глобални и оперативни план рада који доставља руководиоцу актива и координатору; обавља припреме за остваривање наставе и редовно остварује наставу у складу са прописаним планом и програмом наставе и учења; организује слободне активности; редовно води евиденцију о одржаним часовима и слободним активностима; редовно присуствује састанцима стручних актива и другим стручним састанцима, које организује руководилац актива и координатор; достави извештај координатору о раду у претходном месецу; сарађује са родитељима, организује родитељске састанке и уредно води записник о одржаним састанцима; извршава финансијске и друге обавезе према страној држави у којој остварује образовно-васпитни рад; доприноси развоју наставе на српском језику у иностранству и јачању веза земље матице и дијаспоре, као и друге послове по налогу координатора, односно министра.

Министарство може, у складу са финансијским могућностима, редовном наставнику који се први пут упућује на рад у иностранство да исплати аконтацију у висини једне месечне плате.

Ангажовање наставника

Члан 14.

Наставник може бити ангажован уколико има најмање четири часа недељно и уколико су обезбеђен простор, опрема и наставна средства.

Уколико се образовно-васпитни рад остварује путем наставе на даљину, наставник може бити ангажован и за мањи број часова недељно и уколико је обезбеђена одговарајућа информационо-комуникациона опрема.

Наставник који изводи наставу у страној држави, са недељним фондом од 24 школска часа рада са ученицима, има пуну норму часова. Рад са ученицима подразумева организацију и реализацију наставе и слободних активности.

Обавезе наставника

Члан 15.

Наставник је обавезан да образовно-васпитни рад на српском језику у иностранству реализује у складу са посебним програмом основног образовања и васпитања у иностранству.

Наставник је обавезан да у складу са овим правилником:

– организује и реализује образовно-васпитни рад;

- припрема сопствени глобални и оперативни план рада, извештај о раду који доставља руководиоцу актива и координатору, а који нарочито садржи податке о броју одржаних часова наставе и броју одржаних часова слободних активности и њиховом начину реализације;
- остварује фонд часова наставе и слободних активности;
- оцењује ученике;
- користи одobreне уџбенике;
- води евиденције образовно-васпитног рада;
- издаје јавне исправе;
- сарађује са саветом родитеља;
- сарађује са дипломатско-конзуларним представништвом Републике Србије и другим институцијама и организацијама од значаја за унапређивање квалитета наставе на српском језику у иностранству;
- доставља пријаве ученика за наредну школску годину, координатору и дипломатско-конзуларном представништву, најкасније до краја јуна текуће школске године;
- на почетку школске године, најкасније до 30. септембра, доставља координатору распоред одржавања наставе, податке о броју ученика и група, списак ученика и остале податке од значаја за остваривање сарадње са школом, односно другим институцијама и организацијама где се остварује настава;
- доставља месечни извештај руководиоцу актива и координатору, као и да правовремено информише координатора о одступању у реализацији образовно-васпитног рада;
- без одлагања, одмах по наступању промене у погледу статуса радног односа у установи образовања и васпитања, односно статуса боравишта у земљи пријема обавести координатора и министарство, о наступању промене која је од значаја за ангажовање;
- похађа програм стручног усавршавања од јавног интереса намењен наставницима који остварују образовно-васпитни рад на српском језику у иностранству који организује Завод за унапређивање образовања и васпитања и министарство;
- испуњава и друге обавезе прописане овим правилником.

Руководилац актива

Члан 16.

Руководилац актива бира се у земљи пријема у којој се не налази седиште координатора.

На првој седници наставничког већа, које чине сви редовни и хонорарни наставници за које је надлежан један координатор, бира се руководилац актива, уз претходно прибављено мишљење координатора.

Руководилац актива бира се, по правилу, из реда редовних наставника, а може да буде изабран и из реда хонорарних наставника, уколико су у земљи пријема ангажовани само хонорарни наставници.

IV. КООРДИНАТОР

Члан 17.

Координатор је лице које организује и прати извођење целокупног образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству.

Лице из става 1. овог члана, осим организације и праћења образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству, може и да изводи наставу у својству наставника са недељним фондом од 12 часова, у складу са решењем министра.

Координатор може бити ангажован и за организацију и праћење образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству за једну или више земаља, у складу са решењем министра.

Министар упућује координатора на рад у иностранство решењем, на период од годину дана, са могућношћу продужења, најдуже до четири године.

Изузетно, лицу из става 1. овог члана, период ангажовања може да буде продужен, а најдуже још две године, ако се на тај начин осигурава континуитет образовно-васпитног рада у иностранству.

Изузетно, послове координатора, на основу одлуке министра, може обављати и лице које је у претходном периоду било ангажовано у својству редовног, односно хонорарног наставника, на период од годину дана, са могућношћу продужења, а најдуже до четири године, ако се на тај начин осигурава континуитет образовно-васпитног рада у иностранству.

Решење министра о упућивању лица на рад у иностранство, на пословима координатора, односно о продужењу рада, доставља се надлежном дипломатско-конзуларном представништву, установи у којој лице има заснован радни однос, као и координатору.

Послови и избор координатора

Члан 18.

Координатор је обавезан и да:

- води евиденцију ученика по групама, односно по месту организовања;
- остварује увид у образовно-васпитни рад;
- потписује месечну обрачунску листу за ангажоване наставнике;
- ради анализу података и на основу резултата предлаже мере за унапређивање рада;
- редовно информисе Министарство и надлежно дипломатско-конзуларно представништво о реализацији и активностима образовно-васпитног рада у иностранству;
- самостално, односно у сарадњи са руководиоцем актива, организује и води наставничко веће;
- сарађује са образовним и другим институцијама земље домаћина;
- сарађује са Министарством и дипломатско-конзуларним представништвима;
- доставља Министарству распоред одржавања наставе, спискове ученика, потврде о коришћењу простора у којима се остварује образовно-васпитни рад у иностранству, као и Календар образовно-васпитног рада за земље за које је задужен;
- остварује непосредан увид у рад наставника за које је задужен, присуством на часу у учионици или путем других информационо-комуникационих технологија, најмање једном у квалификационом периоду, односно полугодишње, о чему сачињава извештај који доставља Министарству;
- обавља друге послове по налогу министра.

Послове координатора обавља лице које је у радном односу на неодређено време на пословима образовања и васпитања у Републици Србији, а које:

- поседује дозволу за рад – лиценцу;

- има најмање десет година радног искуства у области образовања и васпитања, од тога осам година у образовно-васпитној установи (школи);
- поседује компетенције за праћење и вредновање квалитета образовно-васпитног рада;
- поседује искуство на пословима стручно-педагошког, односно инструктивно-педагошког надзора;
- поседује уверења и потврде којима доказује стално стручно усавршавање у области образовања и васпитања;
- зна један светски језик, на нивоу Б1 Заједничког европског оквира;
- изузетно, уколико је то у земљи пријема услов за боравак и рад, поседује уверења и потврде којима доказује знање одговарајућег страног језика међународно признатих институција, најмање на нивоу Б1 Заједничког европског оквира;
- поседује основно знање за рад на рачунару;
- изузетно, уколико је то у земљи пријема услов за боравак и рад, и међународно признату исправу којом се доказује знање одговарајућег страног језика најмање на нивоу Б1 Заједничког европског оквира.
- испуњава услове прописане законом и правилником којим се прописује степен и врста образовања наставника и стручног сарадника у основној школи за остваривање наставе из одговарајућих предмета у складу са овим правилником.

Отварање нових и укидање постојећих група ученика

Члан 19.

Нове групе ученика формирају се на захтев родитеља, ако постоји довољан број ученика и наставника и ако су обезбеђени простор, опрема и наставна средства за извођење наставе.

Захтев родитеља за формирање нових група ученика, са мишљењем надлежног дипломатско-конзуларног представништва, доставља се Министарству након одржаног родитељског састанка и прикупљених изјава родитеља да ће њихово дете редовно похађати наставу, најкасније до 1. новембра за текућу школску годину.

Министарство одобрава отварање нове групе ако постоји:

- најмање 20 пријава;
- стручно заступљена настава;
- простор за извођење наставе;
- сагласност родитеља да учествују у финансирању образовања на српском језику у иностранству током прве школске године.

Изузетно, министарство може да одобри отварање нове групе и за мање од 20, али не мање од 15 ученика, уколико је у земљи пријема већ организован образовно-васпитни рад у складу са овим правилником.

Средства која се обезбеђују учешћем родитеља уплаћују се на рачун дипломатско-конзуларног представништва и намењена су за обезбеђивање вишег педагошког стандарда у извођењу наставе у иностранству, и то за:

- трошкове изнајмљивања учионице;
- набавку уџбеника и дидактичког материјала;
- помоћ у организацији наставе, приредаба, прослава и других ваннаставних активности;

– учешће у финансирању путних трошкова ученика у земљу матицу и опремање простора за извођење наставе;

– трошкове путовања наставника од места становања до места одржавања наставе, у износу цене возне карте другог разреда.

Ако се у групи током школске године смањи број ученика на половину, настава се одржава два пута месечно до краја школске године. Ако група има мање од половине прописаног броја ученика и ако у року од шест месеци од отварања нових група није формирана група у складу са овим правилником, ученици се распоређују у најближе групе или се за њих организује настава на даљину.

Група се укида уколико не постоји могућност организовања непосредног рада или наставе на даљину.

V. ЕВИДЕНЦИЈЕ

Начин вођења евиденције образовно-васпитног рада

Члан 20.

Евиденције о остваривању образовно-васпитног рада у иностранству води наставник упућен на рад у иностранство.

Обрасци евиденције су матична књига за ученике који похађају наставу посебног програма основног образовања и васпитања у иностранству (у даљем тексту: матична књига) и дневник образовно-васпитног рада у иностранству (у даљем тексту: дневник рада).

Матична књига води се на Обрасцу број 1, у облику спољног табака и унутрашњег листа величине 21 x 29,5 cm и штампа се на 100-грамској хартији. Унутрашњи лист посебан је за сваког ученика и попуњава се од уписа у први до завршетка осмог разреда.

Матична књига је трајни документ и чува се у складу са законом.

Дневник рада води се на Обрасцу број 2, у облику је књиге са тврдим корицама, тегет боје, величине 21 x 29,5 cm и штампа се на 80-грамској хартији.

Наставник, односно руководилац актива, благовремено преузима дневник рада на почетку школске године.

Наставник је задужен за чување дневника рада и вођења евиденције о остваривању образовно-васпитног рада у току школске године. По истеку школске године, дневници рада предају се дипломатско-конзуларном представништву на чување, у складу са законом.

Обрасци евиденција из ст. 3. и 5. овог члана, одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни део.

Издавање јавних исправа

Члан 21.

Јавне исправе издају се на основу евиденције о остваривању образовно-васпитног рада у иностранству, и то су: ђачка књижица и уверење о завршеном посебном програму основног образовања и васпитања у иностранству (у даљем тексту: уверење).

Ђачка књижица издаје се ученику приликом уписа. Ђачка књижица садржи податке о оствареном успеху ученика из предмета из члана 3. овог правилника и из владања.

Ђачку књижицу, приликом уписа и у току школовања, потписују наставник и овлашћено лице дипломатско-конзуларног представништва, а оверава се печатом дипломатско-конзуларног представништва.

Ако ученик изгуби ђачку књижицу, наставник то уписује у матичну књигу, у рубрици: „напомена”, а ученику се издаје дупликат ђачке књижице.

Ђачка књижица води се на Обрасцу број 3, у облику је књиге, чврстих корица, тегет боје, величине 10 x 14 cm и штампа се на 80-грамској хартији, у позадини текста са грбом Републике Србије на свакој десној страници.

Уверење води се на Обрасцу број 4, у облику је листа, величине 21 x 29,5 cm и штампа се на 120-грамској хартији, на светло плавој подлози, у позадини текста са грбом Републике Србије.

Уверење се издаје након завршетка осмог разреда по посебном програму основног образовања и васпитања у иностранству. Уверење потписују наставник и овлашћено лице дипломатско-конзуларног представништва, а оверава се печатом дипломатско-конзуларног представништва.

Обрасци јавних исправа из ст. 5. и 6. овог члана, одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни део.

VI. ФИНАНСИРАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ИНОСТРАНСТВУ

Члан 22.

У буџету Републике Србије обезбеђују се средства за финансирање плате и трошкова наставника и координатора у складу са законом.

Министарство исплаћује средства из става 1. овог члана наставнику и координатору преко надлежног дипломатско-конзуларног представништва, на основу решења министра о упућивању у иностранство и месечне обрачунске листе.

Изузетно, средства из става 1. овог члана могу да бити обезбеђена из другог извора, уз сагласност Министарства, у складу са законом.

Месечну обрачунску листу наставника потписује координатор.

Плата се исплаћује у валути државе у којој наставник остварује образовно-васпитни рад.

У буџету Републике Србије обезбеђују се и средства за трошкове за извођење наставе, и то: за набавку јавних исправа и образаца за вођење прописане евиденције; стручно усавршавање и организовање узајамних посета ученика из земље матице и дијаспоре у оквиру пројеката Министарства.

Изузетно, наставнику и координатору могу да се исплате средства за трошкове превоза ради достављања јавних исправа и евиденција надлежном дипломатско-конзуларном представништву, трошкове превоза ради присуствовања наставничким већима или другим организованим састанцима у висини возне карте другог разреда, у складу са средствима опредељеним буџетом.

Исплата трошкова редовног наставника и координатора

Члан 23.

Редовном наставнику припада право на путне трошкове за одлазак у страну државу и повратак у Републику Србију, у висини возне карте другог разреда, као и право на трошкове телефона на месечном нивоу, и то:

- у државама чланицама Европске уније до 40,00 EUR;
- у Швајцарској Конфедерацији до 40,00 CHF месечно;
- Великој Британији до 40,00 GBP;

У складу са ставом 1. овог члана редовном наставнику припада право на трошкове телефона и у другим земљама у којима се остварује образовно-васпитни рад на српском језику, а које нису

наведене и то на месечном нивоу у висини од 40,00 EUR у противвредности званичне валуте земље пријема.

Редовном наставнику припада право на путне трошкове и то: у државама чланицама Европске уније 200,00 EUR месечно, у Швајцарској Конфедерацији 300,00 CHF месечно, односно Великој Британији до 300,00 GBP.

У складу са ставом 3. овог члана редовном наставнику припада право на путне трошкове и у другим земљама у којима се остварује образовно-васпитни рад на српском језику, а које нису наведене и то на месечном нивоу у висини од 200,00 EUR, у противвредности званичне валуте земље пријема.

Уколико су, због разуђености наставних група, реални путни трошкови редовног наставника већи од средстава утврђених у ст. 3. и 4. овог члана, редовни наставник може поднети захтев координатору за обрачун увећаних путних трошкова. Уз захтев, наставник прилаже доказе у висини одговарајуће возне карте другог разреда.

Координатору упућеном на рад у иностранство припада право на путне трошкове у висини путних трошкова наставника у иностранству држави у којој остварује образовно-васпитни рад, увећане за 50 посто, односно за 80 посто ако је координатор задужен за више од две стране државе, као и право на трошкове телефона у износу до 100 EUR месечно.

Исплата зарада редовног наставника и координатора

Члан 24.

Висина плате редовног наставника одређује се према броју ученика са којима се остварује образовно-васпитни рад.

Плата наставника за остварен пун фонд часова, за шест група, односно 90 ученика износи у:

- држави чланици Европске уније 1.900 EUR;
- Краљевини Норвешкој, Краљевини Данској и Великом Војводству Луксембург 2100 EUR;
- у Швајцарској Конфедерацији 3.800 CHF;
- Великој Британији 3.800 GBP;
- у Сједињеним Америчким Државама 2250 USA.

У складу са ставом 2. овог члана редовном наставнику у другим земљама у којима се остварује образовно-васпитни рад на српском језику, а које нису наведене, плата на месечном нивоу износи 1900,00 EUR у противвредности званичне валуте земље пријема.

Уколико редовни наставник има у првој години ангажовања, у прва три месеца, мањи број ученика од 90 остварује право на основну плату.

Уколико наставник има мањи број ученика од 90, за број који недостаје до пуног фонда, након истека времена из става 4. овог члана, плата му се смањује за 21 EUR, односно 32CHF/ GBP, по ученику.

Уколико наставник који остварује пун фонд часова, а реализује наставу са више од 90 ученика, добија накнаду за сваког ученика преко прописаног броја, у држави чланици Европске уније у висини од 12 EUR, у Швајцарској Конфедерацији и Великој Британији у висини од 20 CHF/GBP, с тим да број ученика за који се плаћа накнада преко прописаног броја може да буде највише до 120 уписаних ученика.

У складу са ставом 6. овог члана уколико наставник остварује пун фонд часова у другим земљама, које нису наведене и уколико реализује наставу са више од 90 ученика, добија

накнаду за сваког ученика преко прописаног броја у висини од 12 EUR у противвредности званичне валуте земље пријема.

Лице ангажовано на пословима координатора има право на плату наставника који остварује пун фонд часова у земљи у којој је ангажован, увећану за 20 посто, односно за 30 посто посао, ако је задужен за више од две стране државе. Висина плате координатора је фиксна.

Исплата трошкова и зарада хонорарног наставника

Члан 25.

Хонорарном наставнику припада право на надокнаду локалних путних трошкова до висине возне карте другог разреда, као и право на трошкове телефона, и то: у државама чланицама Европске уније у висини од 40 EUR и државама које нису чланице Европске уније у којима евро није званична валута, у висини до 30 ЕУР у противвредности званичне валуте земље пријема, у Швајцарској Конфедерацији и Великој Британији у висини до 40 CHF/GBP.

У складу са ставом 1. овог члана хонорарном наставнику припада право на путне трошкове и у другим земљама у којима се остварује образовно-васпитни рад на српском језику, а које нису наведене и то на месечном нивоу у висини од 40 EUR у противвредности званичне валуте земље пријема.

Путни трошкови, као и телефонски трошкови исплаћују се на основу приложених рачуна.

Висина зараде хонорарног наставника одређује се сразмерно броју одржаних часова наставе, слободних активности и уписаних ученика са којима се остварује образовно-васпитни рад.

Хонорарни наставник остварује зараду по одржаном часу у износу од 30 ЕУР, осим у:

- у Краљевини Норвешкој, Краљевини Данској и у Великом Војводству Луксембург – 33,00 ЕУР;
- у Швајцарској Конфедерацији – 33,00 CHF;
- у Великој Британији – 33,00 GBP;
- у Сједињеним Америчким Државама – 40,00 USD.

У складу са ст. 4. и 5. овог члана хонорарни наставник у другим земљама у којима се остварује образовно-васпитни рад на српском језику, а које нису наведене остварује право на зараду по одржаном часу у износу од 30 ЕУР у противвредности званичне валуте земље пријема.

Зарада хонорарног наставника исплаћује се за период ефективног рада у току школске године.

Члан 26.

Руководилац актива остварује право на зараду и накнаде као и редовни наставник, односно хонорарни наставник.

Руководилац актива остварује право на увећање месечног примања за 75 EUR, у противвредности званичне валуте земље пријема.

Исплата закључне плате и почетак примања плате наставника и координатора у образовно-васпитној институцији у Републици Србији

Члан 27.

Редовном наставнику, односно координатору, ангажовање престаје закључно са истеком месеца у којем се завршава календарска школска година за коју је ангажован, односно до 31. августа.

Редован наставник, односно координатор остварује право на годишњи одмор у складу са утврђеним бројем дана од стране матичне школе. Број дана годишњег одмора на захтев Министарства доставља матична школа, по правилу у првој години ангажовања наставника. Дане годишњег одмора редован наставник, односно координатор користи након завршетка наставне године у земљи пријема. Уколико је број дана годишњег одмора на који редован наставник, односно координатор остварује право већи од броја дана распуста у земљи пријема, годишњи одмор користи и током школске године за коју је ангажован, и то за време школског распуста земље пријема.

Дане годишњег одмора редовном наставнику одобрава координатор, на основу писаног захтева, а у складу са Календаром образовно-васпитног рада земље пријема.

Дане годишњег одмора кординатору одобрава Министарство, на основу писаног захтева, а у складу са Календаром образовно-васпитног рада земље пријема.

Редовни наставник, односно координатор не остварује право на коришћење годишњег одмора у матичној школи након завршетка ангажовања, односно после 31. августа.

Редовни наставник, односно координатор, плату за наредни месец прима у матичној образовно-васпитној установи, у динарском износу и у висини редовне плате у тој установи.

Закључна плата наставника за последњи месец ангажовања исплаћује се након завршених свих обавеза за текућу школску годину, као и обавеза које се односе на почетак наредне школске године, о чему обавештава надлежног координатора и дипломатско-конзуларно представништво.

Престанак рада наставника и координатора

Члан 28.

Наставнику, односно координатору, може да престане рад у иностранству, на лични захтев, пре истека времена на које је упућен ако поднесе писмени захтев министру преко дипломатско-конзуларног представништва, најмање три месеца пре времена престанка рада.

Наставнику, односно координатору, који не извршава обавезе из уговора о међусобним правима и обавезама престаје рад у иностранству пре истека времена на који је упућен, решењем министра.

Наставнику, односно координатору, који остварује рад у иностранству, престаје рад истеком периода на који је упућен решењем министра.

По престанку рада у иностранству, лица која су била ангажована (наставник, односно координатор) дужна су да доставе Министарству и координатору, односно Министарству све информације у вези са организацијом и остваривањем образовно-васпитног рада, а нарочито: податке о броју група, броју ученика, месту и времену одржавања наставе и податке од значаја за остваривање сарадње са школом, односно другим институцијама и организацијама где се остварује настава.

Обавезе наставника и координатора у вези са финансијским пословањем

Члан 29.

Наставници су обавезни да најкасније 30 дана од дана почетка школске године у страном држави у којој су ангажовани, доставе координатору и надлежном дипломатско-конзуларном представништву пријаве за упис које су потписане од стране родитеља.

Образац Пријаве за упис ученика налази се у прилогу овог правилника и представља његов саставни део.

Пријава за упис попуњава се за сваког уписаног ученика појединачно и садржи име ученика, име родитеља, адресу и контакт телефон.

Пријаве за упис оверава својим потписом сваки наставник.

Координатор и надлежни службеник дипломатско-конзуларног представништва прегледају пријаве за упис, врше контролу над тачношћу унетих података и оверавају је својим потписима.

Уколико у току школске године дође до промена у броју ученика, наставник је обавезан да достави пријаве за упис за нове ученике, односно да пријави да је одређени ученик одустао од похађања наставе.

Завршне одредбе

Члан 30.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о остваривању образовно-васпитног рада у иностранству („Службени гласник РС”, бр. 66/22 и 77/22).

Члан 31.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 000329584 2023 13700 001 020 012 001

У Београду, 28. новембра 2023. године

Министар,

проф. др Славица Ђукић Дејановић, с.р.

ПРОГРАМ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У ИНОСТРАНСТВУ

Циљ основног образовања и васпитања у иностранству

Циљ основног образовања и васпитања у иностранству је развијање свести о сопственом националном и културном идентитету учењем српског језика и упознавањем са највреднијим делима српске културне баштине, као и подстицање одржавања трајних веза с отаџбином.

Исходи основног образовања и васпитања у иностранству

По завршетку основног образовања и васпитања у иностранству ученик ће бити у стању да:

- користи српски књижевни језик у разним видовима усменог и писаног изражавања у различитим комуникативним ситуацијама;
- идентификује битне особености националне географије, историје и културе, као и репрезентативна уметничка дела;
- испољава осећање припадности и позитиван став према очувању сопственог националног и културног идентитета уважавајући наслеђе културе других народа;
- промовише културу свога народа у земљи боравка, уз поштовање и уважавање културе земље домаћина.

ОКВИРНИ ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предмети	Млађи узраст ученика (први, други и трећи разред)	Средњи узраст ученика (четврти, пети и шести разред)	Старији узраст ученика (седми и осми разред)
Српски језик			

Моја отаџбина Србија	од 105 до 114 часова годишње	од 105 до 114 часова годишње	од 105 до 114 часова годишње
Основи културе српског народа			

ОПШТЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У ИНОСТРАНСТВУ

Структура програма предмета: Српски језик, Моја отаџбина Србија и Основи културе српског народа је конципирана на исти начин. На почетку сваког се налази циљ наставе и учења предмета за целокупно основно образовање и васпитање у иностранству. Након тога, у табелама су дати исходи, области/теме и препоручени садржаји по узрастним групама ученика. И то, за: Млађи узраст ученика (први, други и трећи разред); Средњи узраст ученика (четврти, пети и шести) и Старији узраст ученика (седми и осми разред). У табелама у првој колони, дефинисани су исходи за крај учења предмета за сваку узрастну групу ученика, у другој колони дате су области и/или теме, а у трећој се налазе препоручени садржаји. Испод табеле налазе се препоруке за остваривање наставе и учења конкретног предмета под насловом Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма.

Програми наставе и учења засновани су на циљу и исходима основног образовања и васпитања у иностранству и потребама и могућностима ученика који похађају српску допунску школу. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика. Они показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао кроз процес учења конкретног предмета током одређеног узрастног периода.

На путу остваривања циља и исхода кључна је улога наставника који добија значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика у односу на потребе и могућности ученика. Оријентација на процес учења и исходе брига је не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се знање развија повезивањем у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом. Оријентација на процес учења и исходе брига је о сваком ученику понаособ, о свим његовим потребама и могућностима и посебно његовом нивоу знања српског језика.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе

Образовно-васпитна пракса је сложена, променљива и не може се до краја и детаљно унапред предвидети. Она се одвија кроз динамичну спрегу међусобних односа и различитих активности у социјалном и физичком окружењу, у јединственом контексту конкретне групе ученика и заједнице у којој деца живе. Зато, уместо израза реализовати програм, боље је рећи да на основу датог програма наставници планирају и остварују наставу и учење које одговара потребама конкретне групе ученика. Рад са ученицима у иностранству захтева уважавање њиховог нивоа знања матерњег језика и познавања националне и културне баштине Срба и Србије. Треба имати у виду да су та иста деца, истовремено и ученици редовних школа образовних система земаља у којима живе, а посебно да долазе у допунску школу са одређеним знањима и искуствима која су развили у својим породицама, српској заједници и Србији. Њихова спонтана искуствена знања треба уважити и искористити као полазне основе за даљи развој у језичком и национално-културном смислу. Могуће је и потребно бирати садржаје и методе рада којима се стварају ситуације које су погодне да се ученик води кроз зону наредног развоја у различитим областима знања и функционисања. Настава треба да обезбеди сигурну, подстицајну и подржавајућу средину за учење у којој се негује атмосфера интеракције и однос уважавања, сарадње, одговорности и заједништва.

Полазећи од датих предметних исхода и препоручених садржаја од наставника се очекује да овај програм контекстуализује према потребама конкретне групе ученика.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:

- нивоом знања и индивидуалним разликама међу ученицима у погледу познавања српског језика;
- индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања;
- интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета;
- партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;
- превасходно активним и искуственим методама наставе и учења;
- уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог у свакодневном животу и животу породице;
- неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;
- редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању циљева и исхода;
- неговањем сталне сарадње и осећања припадања групи ради формирањем система вредности као темеља позитивних односа са другима, здравој породице и друштва у целини.

Препоруке за остваривање образовно-васпитне праксе

У остваривању програма основног образовања и васпитања у иностранству положај и улога наставника и ученика су у извесној мери другачији у односу на редовну школу. Рад се одвија у комбинованим групама што захтева другачије развијање и остваривање програма наставе и учења. Наставник је партнер у педагошкој комуникацији који обезбеђује прилике за учење у хетерогеној групи ученика. Разлике међу ученицима, и по узрасту и по знањима, искуствима, способностима и другим карактеристикама треба узети као ресурс и искористити као богатство у добро осмишљеним приликама за учење кроз међусобну интеракцију и сарадњу. То подразумева добро познавање и праћење ученика – њихових искустава, знања, способности, интересовања, мотивације и уважавање дневне оптерећености ученика. Ученици имају више самосталности у раду, слободније траже помоћ од наставника и старијих ученика у групи. Образовно-васпитна пракса се одвија у блоку од три часа, са хетерогеном групом ученика уз коришћење најчешће интегрисаног приступа настави и учењу.

Укључивањем породице у образовно-васпитну праксу повезују се две средине учења – школа и породица, чиме се јача свест о националној и културној припадности и осећај заједништва. Наставник на тај начин добија потпунију слику о ученику, а породица информације шта и како се ради с њиховим дететом.

Чланови породице могу бити у различитим улогама, као што су:

- извори знања, нпр. кад неко говори о свом завичају или историјским догађајима из отаџбине у којима је лично учествовао или о њима чуо од чланова породице или кад прилажу слике и књиге које могу бити искоришћене као наставна средства;
- инструктори, када ученике нечему подучавају;
- организатори скупова, излета, посета;
- волонтери који помажу наставнику;

– координатори за различите активности, на пример, повезивање са децом и организацијама из отаџбине и земље у којој живе.

Препоруке за праћење и вредновање образовно-васпитне праксе

Праћење рада и напредовања ученика је континуиран процес, планиран и добро осмишљен. Прати се и вреднује укупна активност ученика у вези са конкретним програмом наставе и њеним циљевима. На основу прикупљених информација наставник ће вредновати ниво који је ученик у свом образовно-васпитном раду и развоју постигао, без поређења са другим ученицима. Критеријуми за вредновање образовних постигнућа су врста, обим и ниво знања, умења и вештина, као и ангажовање ученика у наставном процесу. Оцена је индивидуализована, саопштава се ученику и уписује у дневник рада на истом часу. Успех ученика из наставних предмета прописаних програмом основног образовања и васпитања у иностранству исказује се бројчаним оценама, осим за ученике првог разреда, чије се оцене исказују описно. Бројчану скалу оцењивања чине оцене: одличан (5), врло добар (4), добар (3) и довољан (2). За ученике првог разреда описне оцене из наставних предмета прописаних програмом основног образовања и васпитања у иностранству јесу: веома успешан и успешан. Праћење и вредновање рада ученика треба да буде подршка процесу учења, разумевању циљева учења и критеријума на основу којих се процењује успешност учења, чиме се ученик оспособљава и за самостално праћење и вредновање сопственог рада.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе основног образовања и васпитања у иностранству. Наставник континуирано прати и вреднује: ученичка постигнућа; процес наставе и учења и себе и свој рад. Резултате целокупног праћења и вредновања узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима на путу ка остваривању циљева и исхода основног образовања и васпитања у иностранству.

ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	СРПСКИ ЈЕЗИК		
Циљ	Циљ учења српског језика јесте да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама – у говору и писању примењујући основна граматичка и правописна правила српског књижевног језика, као и неговање љубави према српском језику и српској књижевности и култури.		
Узрасна група	Млађа: први, други и трећи разред		
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ
По завршетку учења ученик ће бити у стању да:			
– правилно изговара гласове српског језика;	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Говорење	Глас и слово; штампана (и писана) слова латиничког и ћириличног писма.

– учтиво се представи; – учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; – обликује усмену поруку; – бира и користи одговарајуће речи у говору; – говори напамет краће књижевне текстове; – учествује у сценском извођењу текста (драмском и луткарском); – слуша, разуме и парафразира поруку; – одговори на питања којим се проверава разумевање одслушаног текста; – влада основном техником читања ћириличног текста; – влада основном техником читања латиничког текста; – гласно и тихо чита; – разуме оно што прочита; – влада основном техником писања ћириличног текста; – влада основном техником писања латиничког текста; – правилно преписује краћи текст; – пише краћу поруку; – пише честитку;			Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци – примери учтивих фраза у свакодневном говорном контексту. Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре. Стварне и симулиране ситуације. Питања и одговори. Разноврсни текстови.
		Слушање	Усмена порука. Звучни или мултимедијални запис.
		Читање и разумевање прочитаног	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, списак за куповину и др. Информативни текстови: текстови о знаменитим личностима српске културе: о Светом Сави и Вуку Стефановићу Караџићу. Питања којима се проверава разумевање прочитаног.

– поштује основна правописна правила; – пише речи и реченице по диктату; – разликује врсте речи према значењу: именице, глаголе и придеве; – користи личне заменице у служби субјекта;		Писање	Штампана (и писана) слова латинице и ћирилице; речи, реченице и краћи текстови. Преписивање речи, реченица и краћих текстова. Самостално писање реченица. Писана порука. Честитка. Речи и реченице погодне за диктирање. Ребуси, слагалице, испуњаљке, једноставне укрштенице.
– користи показне заменице приликом постављања питања и у одговорима на питања; – правилно конгруира присвојне заменице у служби атрибута са субјектом; – користи бројеве у језичком контексту; – искаже радњу која се дешава у моменту говорења;	ЈЕЗИК	Граматика, правопис и ортоепија	Реченица; реч; слово. Врсте речи према значењу: именице, род и број именица; глаголи; придеви; личне, показне и присвојне заменице. Презент сва три лица и оба броја. Бројеви – основни бројеви. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена. Тачка, упитник и узвичник на крају реченице.
– пише велико слово на почетку реченице и приликом писања личних имена и презимена; – пише тачку, упитник или узвичник на крају реченице; – интерпретира садржај прочитаног текста; – одговори на питања која проверавају разумевање прочитаног;	КЊИЖЕВНОСТ		Шаљива народна песма Смешно чудо Додолска песма, Ми идемо преко поља Драгомир Ђорђевић, Киша Драган Лукић, Шапутање (Од куће до школе, од школе до куће...) Љубивоје Ршумовић, Ау што је школа згодна Јован Јовановић Змај, Песме за децу – избор Народна прича, Голуб и пчела

– разликује песму, причу и драмски текст; – одреди главни догађај у тексту; – именује главне ликове у тексту; – исказује основна емоционална стања изазвана прочитаним текстом (радосно, тужно, смешно).		Народна прича, Деда и репа Душан Радовић, Прича о малом прсту Приче о Светом Сави – избор Адаптиране басне – избор: рад на упоредним текстовима (на српском језику и језику земље домаћина) Душан Радовић, Тужибаба Александар Поповић, Неће увек да буде први Краћи драмски текстови, скечеви, једночинке – избор Народне пословице и загонетке, брзалице – избор Пригодни текстови и песме о Божићу и Ускрсу, Деда Мразу. Текстови које се уче напамет (говорење и/или певање): Разбрајалице Еци, пеци, пец 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, изашао бели месец Данас нам је диван дан (рођенданска песма) Кад си срећан (интернационална песма, УНИЦЕФ) Љубивоје Ршумовић, Ау што је школа згодна Драган Лукић, Шапутање (Од куће до школе, од школе до куће...) Милован Цветковић, Химна Светом Сави (одломак).
Узрасна група	Средња: четврти, пети и шести разред	

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ
По завршетку учења ученик ће бити у стању да:			
– правилно изговара гласове српског језика; – активно учествује у вођеном и слободном разговору; – поставља питања ради добијања одговарајућих информација које одговарају одређеним симулираним ситуацијама; – прича о догађајима и доживљајима; – описује: предмете, биљке, животиње; драге особе из своје околине; – описује своје узор: спортисте, уметнике... – напамет говори књижевне текстове; – учествује у сценском извођењу текста (драмском); – разуме текст на основу слушања; – чита ћирилички и латинички текст; – разуме оно што прочита; – уме да одреди сврху текста (разликује уметнички и неуметнички текст); – проналази и издваја основне информације из текста према	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Говорење и слушање	Игре замене улога (улога учитеља, лекара, продавца...). Симулиране ситуације: на аутобуској станици, у граду, у туристичкој агенцији, на пијаци, у продавници, на часу математике, код лекара, у апотеци, у ресторану, у улози преводиоца, у улози водича гостима из Србије и у улози водича у Србији. Мапа града; географска карта. Теме које се односе на ближе и шире окружење: у родитељском дому, у школи, у игри, на излету, у Србији. Вежбе за богаћење речника – употребу придева и прилога, при описивању. Текстови о познатим личностима из Србије (из књига, часописа и електронских медија). Звучни записи препоручених текстова из предметне области Књижевност. Звучни записи песама из предмета Основи културе српског народа.
		Читање и разумевање прочитаног	Књижевни и некњижевни текстови. Уметнички и неуметнички текстови у корелацији са облашћу Књижевност и са наставом предмета Моја отаџбина Србија. Информативни текстови: текстови о знаменитим

датим критеријумима; – разликује у тексту битно од небитног; – уочава јасно исказане односе (временски след, узрок и последица); – чита једноставне нелинеарне елементе текста; – влада техником писања ћириличног и латиничког писма; – правилно преписује текст; – пише краћи текст по диктату; – саставља граматички исправну реченицу; – пише вест, интервју; – пише краћи текст о догађају у којем је учествовао;			личностима српске историје. Одломци препоручених народних епских песама и израда стрипа. Пример Орање Марка Краљевића или Кнежева вечера. Питања којима се проверава разумевање прочитаног. Нелинеарни текстови: распоред часова, временска прогноза, мапа града.
– поштује правописна правила; – препозна заједничке и властите именице; – користи придеве ради састављања богатијих реченица; – исказе радњу која се дешава у прошлости и будућности; – правилно користи одрични облик глагола;	ЈЕЗИК	Писање Грамматика, правопис и ортографија	Текстови погодни за преписивање. Краћи текстови погодни за диктирање. Текстови у корелацији са другим предметним областима и другим предметима. Именице: властите и заједничке. Придеви – описни, присвојни. Заменице – упитне; упитно односне. Прилози – за место, време, начин. Речце – да, не, ли. Глаголски облици: футур, перфекат и императив; потврдни и одрични облик глагола. Падежи – појам. Употреба именских речи у одговарајућем падежу.

– промени именску реч по падежима; – правилно користи падежне облике именских речи (са предлогом и без предлога); – исказује просте реченице са граматичким (именица и заменица) и логичким субјектом; – исказује проширене реченице; – употребљава упитне, упитно-односне заменице и речцу ли у упитним реченицама;			Реченица – проста; проста проширена. Субјекат – граматички и логички (најтипичнији примери). Предикат – глаголски и именски (са копулом је). Објекат – прави и неправи. Прилошке одредбе за место, време, начин. Атрибут и апозиција. Реченице по комуникативној функцији – обавештајне, заповедне, упитне. Управни и неуправни говор. Знаци интерпункције.
– користи императив у заповедним реченицама; – правилно користи велико/мало слово у писању властитих и заједничких именица; у писању придева изведених од властитих имена (-ов, -ев, -ин; -ски); – правилно пише слово ј између вокала; – разликује управни од неуправног говора; – користи управни говор у писању; – у писању правилно користи: тачку, запету, две тачке, упитник, узвичник, две тачке; – разуме место и значај народне књижевности у	КЊИЖЕВНОСТ		Нажњева се момак и девојка, народна лирска песма Српска дјевојка, народна лирска песма Највећа је жалост за братом, народна лирска песма Шаљиве народне песме (избор) Дошо Божић, коледо, коледарска песма Завичај, Добрица Ерић Домовина, Душан Васиљев Нигде небо није тако лепо као у мом завичају, Десанка Максимовић Свети Сава, народна песма Милован Цветковић, Химна Светом Сави Бранислав Црнчевић, Љутиито мече Драган Лукић, Шта је отац Љубивоје Ршумовић, Домовина се брани лепотом

култури српског народа; – одреди тему књижевног текста и основне мотиве; – уочи риму и рефрен; – уочи хронологију и повезаност догађаја у приповедању; – тумачи ликове – изглед, особине, поступке, говор, осећања; – разуме и разматра идејни слој текста; – изрази своје мишљење о прочитаном књижевном тексту; – уочи различита значења речи у тексту.		Марко Краљевић и бег Костадин, народна епска песма Стари Вујадин, народна епска песма Орање Марка Краљевића, народна епска песма Одломци из народних епских песама: Урош и Мрњавчевићи (Немој Марко, говорити криво...), Кнежева вечера Народна приповетка, Свијету се не може угодити. Еро и кадија, народна шаљива прича Правда и кривда, народна приповетка Златно јагње, Светлана Велмар Јанковић Пепељуга, народна бајка Адаптиране бајке (избор); рад на упоредним текстовима (на српском језику и језику домаћина)¹ Стакларева љубав, Гроздана Олујић (одломак) Аутобиографија, Бранислав Нушић (одломак) Народне пословице и загонетке, брзалице (избор) Избор из поезије и прозе за децу, Душан Радовић Пепељуга, Александар Поповић (одломак из драме) Краћи драмски текстови, скечеви, једночинке истакнутих домаћих или страних аутора Додатна лектира о Светом Сави (избор): Свети Сава, Недељко Попадић
---	--	--

		Растко, Мира Алечковић Савин монолог, Десанка Максимовић Свети Сава, Војислав Илић Легенде и предања о Светом Сави: Свети Сава и ђаво, Свети Сава и нерадна жена, Свети Сава благосиља новорођенче...
--	--	---

1 Препоручују се адаптирани одломци народних бајки у којима би се избегле архаичне речи и облици. Занимљиво је проучавати и преведене текстове страних ауторских бајки (на српском језику) са текстовима на језику којим се дете служи у иностранству.

Узрасна група	Старија: седми и осми разред		
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	
По завршетку учења ученик ће бити у стању да:			
– правилно изговара гласове српског језика; – активно учествује у расправи и износи свој став; – изнесе свој утисак о прочитаном делу или одгледаном филму; – изложи реферат о теми којом представља Србију, уз помоћ визуелних средстава; – учествује у квизу знања; – напамет говори књижевне текстове; – учествује у сценском извођењу текста (драмском); – на основу слушања издвоји тражену информацију према задатом критеријуму; – чита ћирилички и латинички текст; – разуме оно што прочита; – проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста;	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Говорење и слушање	Теме које се односе на значајне личности и догађаје из српске историје или актуелне теме и личности. Симулирана ситуација: водитељ тв емисије. Реферат на одређену тему, на пример: о српском језику у породици словенских језика, српским спортистима и уметницима, значајним личностима српске историје, српским градовима, селима или региону, о српској кухињи и специјалитетима,... представљена на различите начине (пано, мултимедијална презентација, мапа, шема, географска карта, књига, музика...). Квизови знања који обједињују сва три предмета: Српски језик, Моја отаџбина Србија и Основи културе српског народа. Звучни запис књижевног или некњижевног текста. Књижевни текстови (одломци препоручених дела).
		Читање и разумевање прочитаног	Књижевни и некњижевни текстови. Уметнички и неуметнички текстови у корелацији са облашћу Књижевност и

– чита и проналази тражену информацију из некњижевних текстова;			са наставом предмета Моја отаџбина Србија. Питања којима се проверава разумевање прочитаног.
– правилно преписује текст; – пише текст по диктату; – пише писмени састав; – поштује правописна правила; – попуњава формулар/образац; – преводи краћи текст са језика земље у којој живи на српски језик;		Писање	Текстови погодни за преписивање. Краћи текстови погодни за диктирање. Текстови у корелацији са другим предметним областима и другим предметима. Различити формулари са интернета на српском језику, на пример: за упис у средњу школу, образац уплатнице, захтев за издавање пасоша... Пример за превод: краћи одломак из дела „Мали Принц”.
– употребљава сложене реченице са одговарајућим везницима; – именује променљиве врсте речи; – правилно употребљава речи у којима је дошло до гласовне алтернације (ђак-ђаци; слога-слози; пас-пса...); – гради изведенице ради богаћења речника; – препозна место српског језика у породици словенских и индоевропских језика;	ЈЕЗИК	Граматика, правопис и ортоепија	Сложене реченице. Променљиве врсте речи. Везници. Гласовне промене. Творба именица изведених суфиксима: -ар, -ац, -ач са значењем вршиоца радње и назива занимања; Именице изведене суфиксима: -ица и -ка које означавају женску особу. Српски језик у породици словенских језика. Акценат.
– правилно акцентује речи; – разликује књижевни акценат од некњижевног (на примерима) – гледање одломака филмова Ивкова слава/Зона Замфирова/Поп Ћира и поп Спира као илустрација некњижевног говора; – правилно пише велико слово код назива улица, тргова, наслова књига, часописа; – правилно пише речцу не уз именице, придеве и глаголе;	КЊИЖЕВНОСТ		Љубавни растанак, народна лирска песма Јован Јовановић Змај, Кажи ми, кажи (Ђулићи) Бранко Радичевић, Ђачки растанак (одломци о Сремским Карловцима и Стражилову) Војислав Илић, Вече Васко Попа, Очију твојих да није Десанка Максимовић, Крвава бајка, Опомена Милан Ракић, На Газиместану

– препозна књижевне врсте; – сачини план текста; – препозна стилске фигуре: епитет, поређење, словенска антитеза; – одреди песничке слике; – одреди основне одлике епске песме; – тумачи поступке књижевних ликова и процењује их и износи своје ставове о њима; – препозна спољашње одлике драмског текста;		Мирослав Антић, Плави чуперак (избор из песничке збирке) Смрт војводе Пријезде, народна епска песма Мали Радојица, народна епска песма Смрт мајке Југовића, народна епска песма Иво Андрић, Мост на Жепи/Аска и вук (одломци) Растко Немањић – Свети Сава у књижевности (избор из Савиних списа, народног предања и уметничке поезије о Светом Сави) Вук Стефановић Караџић, Живот и обичаји народа српскога (садржаји по избору наставника и ученика) Љубомир Симовић, Одлазак Растка Немањића на Свету гору Матија Бећковић, Прича о светом Сави Лаза Лазаревић, Све ће то народ позлатити (одломак) Љубомир Симовић, Бој на Косову (одломак из драме) Јован Стерија Поповић, Покондирена тиква (одломак из комедије) Милан Ђ. Милићевић, Карађорђе (портрет) Карађорђе и Доситеј, народна анегдота Прота Матеја Ненадовић, Мемоари (одломак) Иво Андрић, Књига Игор Коларов: Аги и Ема Милош Црњански: Ламент над Београдом (једна строфа) Оскар Давичо, Србија (одломак) Бранко Ћопић, Башта сљезове боје (приповетка из збирке, по избору) Бранислав Нушић, Сумњиво лице (одломци из комедије) Одломци из романа по избору наставника и ученика (Мали Принц,
--	--	---

		Мој дека је био трешња, 20000 миља под морем, Дневник Ане Франк); рад на упоредним текстовима (на српском језику и језику домаћина).
--	--	--

Кључне речи садржаја: српски језик, говорење, читање, писање и српска књижевност.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм предмета српски језик обухвата три области: Језичка култура, Језик и Књижевност.

Област Језичка култура је најзначајнија за учење српског језика изван Србије и њен основни циљ је да ученик проговори на српском језику. Уз то ова област обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говорења, слушања, читања и писања. Богаћење речника у функцији јасног изражавања реализује се кроз коришћење адекватних речи у говору, усвајање и коришћење нових речи.

Које писмо српског језика треба прво учити, ћирилицу или латиницу, зависи од много фактора, а наставник ће узети у обзир, најпре, претходна знања ученика из српског језика, као и претходна знања из редовне школе коју похађају у земљи домаћина. На млађем узрасту ученици треба да овладају основном техником читања и писања на оба писма, а на средњем и старијем узрасту ове вештине се увежбавају и усавршавају. У садржајима програма из области Језичка култура дати су основни елементи који се односе на писменост ученика, с тим да се они не могу посматрати изоловано, већ у садејству са исходима и препорученим садржајима у свим областима предмета и са другим предметима. Дакле, читање и писање се не уче посебно у оквиру наставних области, већ кроз све наставне садржаје.

Читање се увежбава на некњижевним и књижевним текстовима. Посебна пажња треба да је усмерена на читање информативних текстова, према интересовањима ученика и у друштвеном контексту, према препорученим садржајима програма. Информације у тексту проналазе се вођено, одговарањем на питања.

Област Језик обухвата учење граматичких и правописних правила у језичком контексту. Сви садржаји програма усмерени су на усвајање и правилну употребу језичких правила у усменом и писменом изражавању. Усвајање језичких норми треба посматрати као услов за развијање језичке културе у функцији свакодневне комуникације. Учење граматике и правописа није само себи циљ, већ база за учење српског језика. Језичке појаве представљају се, уче и употребљавају на типичним примерима из непосредне говорне праксе. Као предлошке за усвајање језичке појаве треба користити једноставне примере из свакодневног говора и текстове који су засићени адекватним граматичким појавама. На пример, логички субјекат показати на примерима Мени се спава, Милана боли глава. Гласовне промене објаснити на примерима промене речи кроз падеже – дечак – дечаче – дечаци. Правописна правила треба учити на свим текстовима који могу послужити у датој ситуацији. На пример, писање великог слова у називу географских имена повезати са наставом предмета моја отаџбина Србија. Треба чешће задавати правописне вежбе од једне реченице и подстицати ученике да примењују правописна правила. За ученике који могу и желе више садржаји из области Језик се могу проширити.

Кроз област Књижевност ученици се упознају са најзначајнијим остварењима српске књижевности. Читање књижевних текстова из народне и ауторске књижевности вишеструко је корисно. Најпре, језик се најбоље учи читањем. Затим, то је прилика да се ученици упознају са српском културом и са народном књижевношћу (лирске и епске песме, басне, бајке и приповетке). Поред тога, читајући најзначајнија дела српске ауторске књижевности упознају се са ликом и делом српских песника, приповедача, драмских писаца и романописаца. И на крају, не мање важна функција читања књижевних текстова је њихово разумевање и тумачење, уз усвајање основних књижевно-теоријских појмова. Наставници бирају за обраду онолико књижевних текстова колико је потребно у односу на наставни контекст.

Током процеса наставе и учења ученике треба континуирано и упорно охрабривати да говоре српским језиком и што чешће користити игре симулације којима се на лак и забаван начин остварује функционално учење српског језика.

Назив предмета	МОЈА ОТАЏБИНА СРБИЈА	
Циљ	Циљ учења предмета моја отаџбина Србија је да ученици упознају основне одлике завичаја из ког воде порекло и државе Србије – данас и у прошлости, како би очували национални и културни идентитет и везу са завичајем и отаџбином.	
Узрасна група	Млађа: први, други и трећи разред	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ
По завршетку учења ученик ће бити у стању да:		
– представи чланове породице помоћу графичког приказа (породичног стабла); – изрази речима у каквим је родбинским односима са члановима уже и шире породице; – презентује прикупљене податке о породичној историји – усмено, у папирној или дигиталној форми; – опише начин путовања до Србије; – опише сличности и разлике у начину живота људи у земљи боравка и завичају предака; – презентује прикупљене податке о основним карактеристикама завичаја предака – усмено, у папирној или дигиталној форми.	МОЈА ПОРОДИЦА	Чланови породице (уже и шире). Родбинске везе и односи, узајамност породичних односа (ја сам син/кћерка мојих родитеља; ја сам унук/унука мојим бакама и дедовима; моја мама је ћерка моје баке; ја сам братанац мом ујаку, ујак је брат моје маме и син моје баке...). Моја породица у прошлости (досељење у земљу боравка, одласци у Србију, рођење деце, полазак у школу...). Истраживање личне прошлости и/или прошлости породице користећи доступне изворе информација (сведочења чланова породице, фотографије, видео-снимци...).
	ЗАВИЧАЈ МОЈИХ РОДИТЕЉА И ПРЕДАКА	Пут од земље боравка до Србије (саобраћајна средства, државе кроз које се пролази, удаљеност – дужина путовања). Завичај мојих предака (већи град/градови, природне лепоте, знаменитости, знаменити људи). Начин живота људи у завичају (свакодневни живот, живот деце,

		становање, одевање, празници и обичаји, културне манифестације).
Узрасна група	Средња: четврти, пети и шести разред	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ
По завршетку учења ученик ће бити у стању да:		
– покаже територију и границе Републике Србије на географској карти; – опише посебност положаја Србије помоћу географске карте – балканска, средњоевропска, подунавска земља; – именује државе које се налазе између земље домаћина и Србије, показујући их на географској карти; – опише најзначајније природно-географске одлике завичаја и Србије користећи географску карту; – опише заставу, грб и начине поштовања симбола државе Србије; – презентује прикупљене податке о основним географским карактеристикама Србије; – повеже знања о најстаријој прошлости простора Србије са оним што учи у редовној школи о периодима праисторије и антике и о Великој сеоби народа; – презентује податке о завичају и/или Србији прикупљене истраживањем на различите начине, уз коришћење ленте времена.	ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Положај Србије у Европи, суседне државе Србије, пут од земље боравка до Србије. Природно-географске специфичности Србије (рељефне целине – планине и низије; највећи хидролошки објекти – реке, језера и бање; Београд и већи градови). Државни симболи Републике Србије (грб, химна, застава).
	НАЈСТАРИЈА ПРОШЛОСТ СРБИЈЕ	Праисторијска (Лепенски вир, Винча, Старчево, Рудна глава...) и античка налазишта (Сирмијум, Виминацијум, Феликс Ромулијана, Јустинијана Прима...) на територији данашње Србије. Досељавање Словена на Балканско полуострво. Српске земље и настанак првих српских држава. Прошлост завичаја и/или Србије у текстовима, фотографијама, филмовима, материјалима доступним на интернету...
Узрасна група	Старија: седми и осми разред	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ

По завршетку учења ученик ће бити у стању да:		
– упоређује природно-географске одлике Србије и државе у којој живи; – креира презентацију заштићених подручја у Србији; – представи природне лепоте свог завичаја које могу бити туристички атрактивне; – наведе предности Србије као земље у којој живе људи различитих националности и вероисповести; – наведе предлоге за побољшање демографске слике свог завичаја; – препозна различите садржаје из историје српског народа (личности, догађаје, појаве и процесе) и доведе их у везу са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом;	ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Основне природно-географске одлике Србије (рељеф, клима, хидрографија, биљни и животињски свет). Заштићена подручја у Србији (национални паркови, резервати природе, споменици природе). Туристичка географија завичаја (реке, извори, водопади, језера, бање, пећине...). Србија – држава у којој живе људи различитих националности и вероисповести. Демографске карактеристике Србије (старење становништва, одумирање села, миграције...).
– повеже знања из историје српског народа са оним што у редовној школи учи о одговарајућим догађајима, појавама и процесима из опште историје; – разликује легенде и митове од историјских чињеница; – уочи на историјској карти промене граница српске државе; – представи редослед појављивања важних историјских догађаја и личности, као и периоде у којима је постојала, престала да постоји и поново настала српска	СРБИЈА И СРПСКИ НАРОД ОД СРЕДЊЕГ ВЕКА ДО САВРЕМЕНОГ ДОБА	Србија у доба Немањића (Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Свети Сава – аутокефалност српске цркве, Драгутин и Милутин, Стефан Дечански, Стефан Душан – Душанов законик, најзначајније задужбине). Слабљење и подела Душановог царства (цар Урош, Мрњавчевићи – Маричка битка). Моравска Србија и пад средњовековне државе (кнез Лазар – Косовска битка, деспот Стефан, монахиња Јефимија, деспот Ђурађ). Босна у средњем веку (постанак и развој државе). Положај Срба под османском и хабзбуршком и влашћу од XVI до XIX века (сеобе, данак у крви,

држава помоћу ленте времена; – прикажу основне информације о животу и делу српског владара, државника, војсковође, писца, уметника или научника (по избору ученика), у писаној, сликовној или драмској форми; – наведе примере борбе југословенских антифашистичких покрета и њиховог доприноса победи Савезника у Другом светском рату; – наведе најзначајније последице распада југословенске државе; – описује место и улогу Србије у савременом свету.		настанак грађанске класе, европски културни утицаји). Настанак модерне српске државе – Први и Други српски устанак, стицање аутономије, развој државних и културних установа (Карађорђе Петровић, Милош Обреновић, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић). Стварање државе у Црној Гори (цетињска митрополија, Петар I, Петар II, кнез Данило и кнез Никола Петровић Његош). Србија у време Уставобранитеља и друге владавине Милоша и Михаила Обреновића. Ослободилачки ратови 1876–1878. године и стицање независности. Србија од 1878. до 1903. године (проглашење краљевине, Милан и Александар Обреновић, политички живот и модернизација Србије). Србија после Мајског преврата (парламентарна монархија, Петар Карађорђевић, Никола Пашић, Надежда Петровић, Паја Јовановић, Урош Предић). Србија и Црна Гора у балканским ратовима и Првом светском рату (Александар Карађорђевић, војводе Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић и Петар Бојовић). Стварање југословенске краљевине и њено постојање до 1941. године (политички, економски и културни живот, краљ Александар и кнез Павле Карађорђевић, Никола Тесла, Михајло Пупин, Михаило Петровић Алас, Јован Цвијић, Милутин Миланковић, Бранислав Нушић, Исидора Секулић, Јован Дучић, Ксенија Атанасијевић, Слободан Јовановић, Сава Шумановић, Иван Мештровић, Иво Андрић, Милош Црњански...). Југославија у Другом светском рату (покрети отпора окупатору, генерал Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз
---	--	---

		Тито, геноцид над Србима у НДХ, грађански рат и његов исход). Југославија после Другог светског рата (политички, економски и културни живот до распада СФРЈ, Петар Лубарда, Милан Коњовић, Александар Петровић, Емир Кустурица, Душан Ковачевић...). Распад југословенске државе (демографске, економске и културне последице нестанка Југославије, настанак нових држава).
	СРБИЈА И СРПСКИ НАРОД У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Уставно уређење Републике Србије. Геополитички положај Србије. Борба за опстанак Косова и Метохије у саставу Србије. Чланство Србије у регионалним, европским и светским организацијама (Савет Европе, ОЕБС, ОУН...). Срби ван Србије (Црна Гора, Република Српска, Срби у дијаспори).

Кључне речи садржаја: Срби, Србија, завичај, отаџбина.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Исходи предмета моја отаџбина Србија усмерени су ка упознавању географских и историјских обележја Србије. Полази се од тема које су ученицима блиске (породица и породични односи), а затим се шире на завичај предака и државу Србију. Како би се ученицима приближили садржаји и лакше водили ка остваривању исхода потребно је правити поређења између онога што је ученицима блиско (држава у којој живе, њихов начин живота, време у којем живе), са оним што је ученицима далеко и мање блиско (Србија, начин живота у Србији данас и у прошлости). Потребно је подстаћи ученике да што чешће користе географске, а касније и историјске карте као изворе информација на основу којих уочавају и описују карактеристике Србије (у садашњости и прошлости). Кад год је могуће, пожељно је да учење буде организована у форми истраживачких активности путем којих ће ученици боље упознати прошлост и садашњост завичаја из којег потичу и Србије у целини. Пожељно је организовати рад у групама приликом истраживања различитих тема о завичају предака и Србији. Групе се могу формирати по узрастима или по завичају из којег ученици потичу.

У складу са могућностима, потребно је подржати ученике да користе погодности које пружају информационо-комуникационе технологије приликом прикупљања података и избора начина презентовања прикупљених података. Интернет је, у том смислу, значајан ресурс за ове наставне садржаје, а бројне могућности које нуде ИКТ (мултимедијалне презентације, дигитални постери, бесплатне апликације итд.), омогућавају да ученици изаберу начин презентовања који је њима близак и не захтева материјална улагања за његову припрему.

Препоручљиво је, кад год је то могуће, на остваривању исхода радити путем малих пројеката који подстичу ученике да активно прикупљају податке о завичају и држави из које потичу, да

прикупљене податке повезују и представљају на различите начине, а да се што мање активности односи на меморисање историјских и географских чињеница. Могу се организовати пројекти са темама: Празници и обичаји у завичају мојих предака, Туристички водич кроз завичај предака/Туристички водич кроз Србију/Туристички водич кроз Београд, Живот деце у Србији, Србија/Београд/завичај из птичије перспективе, Тајне завичаја/Србије, Сајам туризма Србије итд. Продукти који настају током израде пројекта могу да буду усмене презентације, брошуре, постери, ленте времена, драмски прикази, видео-клипови, дигитални материјали, апликације за дигиталне (мобилне) уређаје. Овакве или сличне теме пружају могућност остваривања исхода, како предмета моја отаџбина Србија, тако и осталих предмета који су део основног образовања и васпитања у иностранству. Рад на пројектним задацима и извештавање других група имају за циљ и да подстакну ученике да приликом боравка у Србији обиђу и боље упознају различите крајеве.

Назив предмета	ОСНОВИ КУЛТУРЕ СРПСКОГ НАРОДА	
Циљ	Циљ учења предмета основи културе српског народа је да ученици развију свест о националном и културном идентитету кроз лични доживљај, истраживање репрезентативних дела српске културне баштине и одржавање трајних веза с отаџбином.	
Узрасна група	Млађа: први, други и трећи разред	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ
По завршетку учења ученик ће бити у стању да:		
– исказе, усмено и визуелно, доживљај слушаног дела; – повезује лични доживљај музичког дела са њему блиским ситуацијама; – изговара, у ритму и уз покрет, бројалице – плескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу; – пева песме различитог садржаја и расположења; – свира, по слуху, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; – игра једно дечије коло;	МУЗИЧКА УМЕТНОСТ	Обавезне композиције за певање и слушање: – Боже правде – национална химна; – Химна светом Сави; – Тамо далеко; – Анђели певају. Слушање музике: – М. Илић – Бели – Збирка песама На слово, на слово; – А. Кораћ – Најлепша је земља моја; – С. Мокрањец – Пета руковец; – Д. Лаковић – Другарство; – Крокодил Гена;

– учествује у школским приредбама и манифестацијама; – учествује у разговору о уметничким и ликовним радовима; – припрема, у сарадњи са другима, празничне декорације; – изражава утиске, сазнања и сећања одабраним средствима, материјалом и техником.		– Бранко Коцкица – Ласте; – Леонтина – Све што деца расту више. Извођење музике – бројалице: – Мачка; – Ишо меда у дућан; – Лептир и цвет. Песме за певање Дечје песме: – М. Суботић – Деца су украс света; – М. Илић – Бели – Све је пошло наопачке; Рођенданска песма; – С. Бабић – Срећна Нова година; – А. Кораћ – Песма за наше маме; – Н. Вукомановић – Ластавица; – Н. Вукомановић – Жежева успаванка; – А. Обрадовић – Хвалисави зечеви. Народне и староградске песме: – У Милице, у Милице; – Тихо, ноћи; – Ој, Мораво, моје село равно; – Мој Милане, јабуко са гране; – Гружанке девојке; – Ајде Като; – Савила се бела лоза винова; – Шапутање;
--	--	---

		– Кад је био мрак; – Зима. Песме за певање и играње (колање): – Дивна, Дивна; – Разгранала грана јоргована; – Ја посејах лан; – Гружанке девојке; – Сељанчице малена; – Медвед бере јагоде. – Народна коло из Србије.
	ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ	Теме за ликовне игре и активности: – Како се каже; – Ако знаш шта значе ове речи, нацртај; – На слово, на слово; – Да сам слово...; – Живахна слова; – Ово сам ја; – Асоцијације; – Ликови; – Место и радња збивања; – Споменар; – Невербално изражавање; – Сликам ти причу; – Илустрације; – Празнични украси; – Уметнички занат; – Народна радиност; – Наивна уметност.
Узрасна група	Средња: четврти, пети и шести разред	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ

По завршетку учења ученик ће бити у стању да:		
– исказе своје мишљење о значају и улози очувања идентитета кроз неговање српске музичке традиције; – вербализује доживљај слушане српске композиције; – изражава се покретима за време слушања музике; – пева самостално и у групи; – игра народно коло Моравац; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – поштује правила музичког бонтона; – учествује у разговору о археолошком и уметничком наслеђу; – повезује одабрани археолошки локалитет, уметничко дело или манифестацију са местом у отаџбини; – учествује, активно у планирању и реализацији пројектних задатака, школских приредби и манифестација; – изражава утиске, сазнања и сећања материјалом и техником по избору.	МУЗИЧКА УМЕТНОСТ	Обавезне композиције за певање и слушање – Боже правде – национална химна; – Химна светом Сави. Слушање музике – Ансамбл Ренесанс – Српске путничке песме; – Сабор српске музике – видео примери; – Ускршње и божићне песме – видео примери; – Тамо далеко; – Креће се лађа француска; – Бора Дугић, Чаробна фрула (избор); Игра скакаваца; Месечина; – Стеван Ст. Мокрањац – Друга руковет; Пета руковет; Осма руковет; Литургија и Опело (делови); – Петар Коњовић – Велика чочечка игра, опера Коштана; – Стеван Христић: Грлица и Биљана платно белеше, балет Охридска легенда; – Марко Тајчевић – Балканске игре (избор); – Љубица Марић – Бранково коло; – Јован Јовичић – Војвођанска свита. Песме за певање и играње (избор) Народне и староградске песме и игре:

		– Вишњичица род родила ; – Коларићу, панићу; – Ми смо деца весела; – Додолске песме; – Моја диридика; – Повела је Јела; – Девојчица платно бели овако; – У ливади под јасеном; – Овим шором, јагодо; – Роса плете росе косе; – Заспо Јанко; – Обраше се виногради горе крај Тополе; – Чај горо, лане моје причувај ми овце; – Ајд’ д’ идемо Радо; – Златиборе, мој зелени боре; – Расло ми је бадем дрво; – Ој, девојко Смедеревко; – У тем Сомбору; – Широко Дунав, равани Срем; – О, Јело, Јело, Јелено; – Завичају, мили крају, запис Жарка Петровића; – На студенцу; – Ти једина; – Пред Сенкином кућом; – Ој, јесенске дуге ноћи; – Девојачко коло; – Банатско коло; – Прва и друга варијанта Моравца.
--	--	---

		Дечје песме: – Стеван Шрам, Јагње моје; – М. М. Протић, Циц (Рибарчета сан); – В. Стојанов, Јесенска песма; – Дејан Деспић, Шума на киши; – Милоје Милојевић, На ливади; – Константин Бабић, Веверица; За свако чудо; – Ненад Бајић Бајоне, Срећна Нова свој деци света; – Александар Кораћ, Деда Мраз; – Никола Вукомановић, Домовина; – Драган Лукић, Никола Вукомановић, Успаванка; – Милоје Милојевић, На ливади; – Божидар Станчић, Зима; – Никола Херцигоња, Укруг, округ; – Драган Лаковић, Другарство; – Песма из Финске, Пролеће у шуми; – Песма из Белгије, Нек` свуд љубав сја; – Песма из Италије, Сад зиме више нема. Свирање на Орфовим инструментима (избор): – Народна песма – Вишњићица род родила; – Народна песма – Дивна, Дивна;
--	--	---

		– Народна песма – Дед` поиграј медо; – Народна песма – Повела је Јела; – Народна песма – У ливади под јасеном; – Народна песма – Овим шором, јагодо; – Народна песма – Заспо Јанко; – Староградска песма – Ој, јесенске дуге ноћи; – Миодраг Илић Бели – Све је пошло наопачке.
	ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ	Теме за ликовне пројектне активности: – Облици из природе; – Праисторијско благо Србије; – Тајне Ђердапа; – Античка баштина; – Старе српске куће; – Народне ношње наших крајева; – Уметнички занати; – Сусрети; – У почетку беше реч; – Српски илустратори; – Пејзажи; – Анђео из свемира; – Портрет уметника.
Узрасна група	Старија: седми и осми разред	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ
По завршетку учења ученик ће бити у стању да:		
– представи примере културне разноликости Србије;	КУЛТУРНА БАШТИНА	Србија као мултикултурална заједница: народне ношње, инструменти,

– образложи зашто је одабрани пример културне баштине Србије увршћен у листу светског културног наслеђа; – опише на који начин музика развија родољубива осећања; – припреми презентацију о културној баштини завичаја; – учествује у разговору о културном и уметничком наслеђу; – изражајно пева и/или свира, самостално и/или у групи; – игра српско коло по избору; – примењује правила музичког бонтона; – повезује одабрани споменик, музеј, уметничко дело или манифестацију са местом у отаџбини; – учествује активно у планирању и реализацији пројектних задатака, школских приредби и манифестација; – изражава утиске, сазнања, сећања и замисли средствима, материјалом и техником по избору.		игре, обичаји, споменици културе... Културна баштина Србије као део светског културног наслеђа (манастири, цркве, антички локалитети, српско коло).
	МУЗИЧКА УМЕТНОСТ	Обавезне композиције за певање и слушање: – Боже правде – национална химна; – Химна светом Сави. Композиције за слушање: – Народна из југоисточне Србије Чочек; – Народна са Косова, Густа ми магла паднала;

		– Кир Стефан Србин, Ниње сили; – Никола Србин, Херувимска песма; – Непознат аутор, Сербски киноник Алилуја; – Ансамбл Ренесанс, Скомрашка игра; – Корнелије Станковић, Литургија (делови); Српска национална песма; – Дарворин Јенко, Мој ђердане; – Сунцокрет, Мој ђердане; – Јосиф Маринковић, Литургија (делови); – Стеван Ст. Мокрањац, Шеста руковет; Десета руковет; Једанаеста руковет; Козар; – Станислав Бинички, Марш на Дрину; Ноћас нису сјале; – Исидор Бајић, Српкиња; – Петар Коњовић, Коштана, опера (делови); – Милоје Милојевић, Шаљивка, Мелодије и ритмови са Балкана; – Стеван Христић, Охридска легенда, балетска свита (делови) – Стеван Христић, Грлица, балет Охридска легенда; – Стеван Христић, Опело (делови); – Јосип Славенски, Симфонија Оријента (делови); Ругалица, Свита за гудаче;
--	--	--

		– Марко Тајчевић, Седам балканских игара; – Миховил Логар, Покондирена тиква, увертира; – Драгутин Гостушки, Скерцо ин Ш; – Константин Бабић, Цванцичица, симфонијска поема; Шашава песма; – Дејан Деспић, Музички речник (делови); – Душко Гојковић, Цез свита; – Драган Токовић, Лела Врањанка; – Зоран Христић, Адам и Ева; – Зоран Симјановић, музичка тема из филма Грлом у јагоде; – Бора Дугић, Зов за недостижном лепотом. Композиције за певање и играње Народне и староградске: – Од када ми фрула не звони; – Где си било, јаре моје; – Играли се врани коњи; – Ој, јаворе, јаворе; – Повела је Јела; – Мој голубе; – Расте, расте, мој зелени боре; – Прелетеше птице ластавице; – Густа ми магла паднала; – Ајде, Јано; – Отвори ми бело Ленче;
--	--	---

		– Ој, девојче, Пироћанче; – Цанум, насред село; – Симбил цвеће; – Запевала сојка птица; – Шано, душо; – Димитријо, сине Митре;
		– Где си душо, где си рано; – Хладан ветар пољем пири; – Осам тамбураша; – Тамо далеко; – Креће се лађа француска; – Ти би хтела песмом да ти кажем; – Лепа Јања; – Била једном ружа једна; – Што се боре мисли моје; – Кад ми пишеш, мила мати; – Јутрос ми је ружа процветала; – Тихо, ноћи; – Играле се делије; – Што се боре мисли моје; – Коло по избору наставника. Уметничка и филмска музика: – Станислав Бинички, Марш на Дрину; – Исидор Бајић, По Градини месечина сија; Јесен стиже дуњо моја; – Јосиф Маринковић, Где си душо, где си рано;

		– Константин Бабић, Соса и сат; – Љубица Марић, Славуј и ловци; – Дарко Краљић, Девојко, мала, песма из филма Љубав и мода; Звиждук у осам, песма из истоименог филма; – Воки Костић, За Београд, песма из филма Ко то тамо пева; – Зоран Лесандрић, Заборављени, песма из истоимене серије; – Момчило Бајагић, Моји су другови, песма из филма Ни на небу, ни на земљи; – Биља Крстић, Пуче пушка, песма из филма Зона Замфирова; – Роберт Пешут Мањифико, Пукни зоро, песма из серије Монтевидео, бог те видео.
	ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ	Теме за ликовне истраживачке и пројектне активности: – Средњовековна Србија; – Пут манастира; – Замкови и утврђења; – Барок у Србији; – Уметник и његово дело; – Свет музеја; – Незаобилазни филмови; – Символи; – Ово смо ми; – Окупљања; – Посети Србију.

Кључне речи садржаја: култура и уметност Србије.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Упознавање ученика са стваралаштвом у области културе, из перспективе прошлости и садашњости, доприноси очувању националног и културног идентитета и спознаји да је српска уметност богата и да представља интегрални део светске културне баштине. Програм предмета обухвата области Културна баштина (мултикултуралност, светско културно наслеђе, актуелни међународни културни догађаји), Музичка уметност (народна традиционална музика, духовна музика и уметничка музика српских композитора) и Визуелна уметност (манифестације и споменици културе, уметнички занати, традиција, уметници и уметничка дела).

Исходи су тако дати, по узрастним групама, да се започиње са фокусом на доживљају музичке и визуелне уметности, затим се од ученика очекује да искажу своје мишљење о значају очувања идентитета кроз неговање српске културне традиције, а завршава се у седмом и осмом разреду са захтевима да ученици учествују у разговору о културном и уметничком наслеђу, као и да, између осталог, образложе зашто је одабрани пример културне баштине Србије увршћен у листу светског културног наслеђа. Посебно су вредни они исходи који од ученика захтевају истраживачке активности, контакт са рођацима или припрему презентације о културној баштини завичаја. Предмет пружа велике могућности да ученици буду оснажени да својим друговима у земљи боравка пренесу информације о богатству српске културе, као и да неке од њих укључе у активности као што је то случај у оквиру неких тема у области Визуелна уметност, за које је замишљено да се пројектно реализују.

Културна баштина

Област Културна баштина налази се издвојено само у старијој узрастној групи, а у деловима програма који су за друге две групе постоје садржаји који се, такође, односе на ову област и представљају увод за остваривање исхода у седмом и осмом разреду. За ученике је важно да сагледају српску културу као интегрални део светске културне баштине и да умеју да образложе због чега су неки манастири, цркве, археолошка налазишта или српско коло увршћени у престижне листе материјалне или нематеријалне културне баштине човечанства. Активности у оквиру ове области су природно повезане са другим предметима и могу се лако организовати кроз истраживање различитих извора информација. Ученици се могу упутити да се информишу о гостовањима српских уметника (изложбе, концерти) у земљи боравка и да на тај начин схвате да је култура оно што људе најлакше спаја.

Музичка уметност

Музички садржаји су одабрани у складу с идејом да ученици најпре мелодијски и ритмички осете језик који ће учити, да открију његову специфичност и лепоту, тако да им неће бити тешка и непозната гласовна структура понуђених речи. Неке теме из основа културе српског народа постоје и у програму српског језика. Зато обраду ових садржаја треба, што је могуће више, интегрисати у обраду дате лектире, кроз тематске изложбе, приредбе и сл.

Активности ученика су: слушање музике, лично музичко изражавање; извођење музике и музичко стваралаштво у мери у којој то услови и могућности ученика дозвољавају. Корелација између различитих предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај, богат телесни доживљај и мисаону активност. Ученике треба подстицати да се музички изражавају и да истражују начине који су њима најсвоственији. Главни критеријум за избор песама су гласовне могућности ученика и примереност песама узрасту ученика у односу на тематику, ритам, артикулацију мелодијских скокова и сл. У оквиру ове области пожељно је повезивати покрет и певање кроз извођење народних, музичких и дидактичких игара.

Визуелна уметност

Област Визуелна уметност пружа велике могућности за осмишљавање различитих активности ученика и зато је програм дат кроз листу предложених тема за ликовне игре, истраживачке

активности и пројекте. За сваку тему дато је кратко појашњење. Наставници могу осмишљавати и неке друге активности у складу са наведеним исходима предмета и интересовањима ученика.

Млађи узраст ученика

Садржај програма чини предлог листе тема које су називи игара и активности. Програм је једним делом фокусиран на учење матерњег језика и ћирилице кроз ликовне активности. У мешовитим групама активности за млађи узраст могу да се уграде у пројектне задатке старијих ученика.

Теме:

1. Како се каже

Наставник показује слике/илустрације предмета, бића и појава, ученици их именују (на оба језика).

2. Ако знаш шта значе ове речи, нацртај

Наставник дели листиће са исписаним појмовима, ученик црта појмове које разуме.

3. На слово, на слово

Гледање истоимене серије и разговор са ученицима. Наставник или ученик бира слово ћирилице, ученици цртају бића, предмете и појаве које почињу на то слово. Цртежи се раде на мањем формату, да би се сви залепили на један картон/пано.

4. Да сам слово...

Ученици извлаче из шешира/кесе папириће на којима је исписано по једно слово ћирилице. Када цртају своју породицу, дом, друштво, свакодневне активности..., себе представљају као одабрано слово (са физичким обележјима, њиховом одећом...).

5. Живахна слова

Наставник бира једно слово ћирилице или ученици сами бирају једно слово. Одабрано слово цртају као биљку, животињу, употребни предмет, украс... Одабрано слово може да постане и главни јунак неке приче у слици.

6. Ово сам ја

Ученици обликују плакат који их представља, а који може да садржи цртеже и фотографије њих и њихове породице, кућног љубимца, фасаде куће/зграде у којој живе, њихових пријатеља и рођака, породични грб који ученик сам смишља, интересовања и хобије...

7. Асоцијације

Наставник показује уметничко дело, ученици смишљају назив дела.

8. Ликови

Ученици илуструју ликове из песама и прича.

9. Место и радња збивања

Ученици цртају и сликају радњу и место збивања (песме и приче).

10. Споменар

У посебној свесци ученици лепе важне успомене из отаџбине (информације са интернета, улазнице ако су посетили неку значајну манифестацију или установу, фотографије, цртеже...) и записују слова, речи и текст, у складу са својим знањем и оним што сматрају важним.

11. Невербално изражавање

Почиње се игром „Ледена краљица” (замрзнуте слике) и пантомимом (ученик треба да прикаже неку животињу, машину, радњу..., остали погађају на српском језику), а касније се припремају скичеви (кратки индивидуални перформанси без говора) који преносе другима поруку (наставник нуди поруке на српском језику, усмено или писано).

12. Сликај ти причу

Ученици цртају стрип (три до пет кадрова) на основу познате песме или приче. За ученике који тек уче да читају користан је задатак у коме неке речи у тексту замењују илустрацијом.

13. Илустрације

Ученици бирају прилоге за свој часопис и илуструју текстове.

14. Празнични украси

Украшавање куће, учионице, хране, одеће... традиционалним орнаментима. Обликовање украса за славски колач, плетење плетенице и сл. може да се вежба и школском глином.

15. Уметнички занат

Ученици праве нацрт за продукт једног уметничког заната (на пример, за ћилим).

16. Народна радиност

Тема је намењена ученицима старијим од осам година, који могу да реализују један продукт (вез, хеклање, штрикање, сликање на свили и памуку, осликавање тикава, израда украса од пустоване вуне, ткање на импровизованом разбоју...).

17. Наивна уметност

Ученици се упознају са одликама наивне уметности (школе у Јагодини и Ковачици, славни уметници, тематика) и сликају завичај својих предака, онако како га се сећају или како га замишљају. Наставник информисае ученике о томе где се налазе музеји наивне уметности.

Средњи узраст ученика

Садржаје програма чине теме које се реализују као пројекти. Наставник заједно са ученицима бира теме и планира пројектне задатке. У реализацији пројекта учествују наставник, ученици и породица. Уколико постоје услови, ученици могу да укључе у пројекат и вршњаке из земље боравка. Теме које су значајне за културу Србије, а нису реализоване у једном разреду, могу да се реализују у старијим разредима.

Теме:

1. Облици из природе

У Србији се налази велики број природних камених мостова – прерасти (на пример, Вратна), пећина са изузетним пећинским накитом (на пример, Рајкова пећина), необичних рељефа (на пример, Ђавоља варош), лонаца (на пример, Росомачки лонци), водопада (Лисине, Рипаљка, Скакало...), угашених вулкана (Острвица, Борачки крш...), меандара (Увац)... Могуће активности: информисање о местима на којима се налазе необичне природне скулптуре и пејзажи, формирање дигиталне колекције фотографија, обликовање „сувенира” од глине, цртање и сликање, информисање о програмима планинарских друштава у Србији (за напредне ученике: размена информација са водичима друштава), прављење плана обиласка...

2. Пејзажи

Тема се бави природним лепотама Србије и пејзажима у делима српских уметника. Могуће активности: формирање дигиталне колекције фотографија природе и уметничких дела,

прављење презентације о животу и делу одабраног српског пејзажисте... За напредне ученике: креирање монографије.

3. Праисторијско благо Србије

Србија је богата археолошким налазиштима, од којих су најпознатији Лепенски вир, Винча, Старчево, Рудна глава... Могуће активности: истраживање података, издвајање занимљивости и атрактивних фотографија, обликовање „сувенира” (фигуре, цртежи, слике, стрип, разгледнице, честитке...), планирање руте обиласка.

4. Тајне Ђердапа

Ђердапска клисура, односно Национални парк Ђердап је богат природним лепотама, биљним и животињским светом, археолошким налазиштима, занимљивом историјом и легендама, народном традицијом, музејима, делима савремених уметника... Истраживачке активности могу да се реализују у сваком разреду, јер материјала за истраживање има много, као и могућности за стваралачке активности.

5. Античка баштина

Ученици истражују информације о римским локалитетима у Србији (Медијана, Виминацијум, Феликс Ромулијана, Царичин град...) и прикупљају фотографије за обликовање туристичке брошуре.

6. Старе српске куће

Тема се бави специфичним изгледом старих српских кућа (војвођанска, моравска, шумадијска, планинска...), али и изгледом кућа националних мањина у Србији. Могуће активности: формирање дигиталне колекције фотографија и цртежа, обликовање презентације, израда макета, израда идејних решења за савремене куће са традиционалним елементима, организовање тематске изложбе...

7. Народне ношње наших крајева

Могуће активности: формирање колекције фотографија и цртежа, обликовање презентације, израда елемената народне ношње, креирање савремених одевних предмета са елементима народне ношње, организовање продајне изложбе...

8. Уметнички занати

Уметнички занати су грнчарски, кујунцијско-филигрански, дрворезбарски, ћилимарски, јувелирски... Могуће активности: истраживање продуката уметничких заната, формирање дигиталне колекције фотографија, израда нацрта за продукте уметничких заната, сарадња са српским школама за уметничке занате, промоција продуката уметничких заната у земљи боравка...

9. Сусрети

У Србији се организују бројни сусрети. На пример, на манифестацији Сусрети села, мештани више села такмиче се у извођењу фолклорних игара, народних обичаја, пастирских игара... Затим, на Летњим данима културе организују се дешавања као што су фестивал амбијенталне и етно музике, књижевне вечери, изложбе, фолклорне приредбе... Дани српске културе организују се и у земљама боравка. Циљ истраживања је да се културне манифестације проуче и упореде, да ученици осмисле и предложе радионице и изложбе за манифестације у земљи боравка, нарочито радионице и активности за вршњаке.

10. У почетку беше реч

Гледање истоименог филма, прикупљање информација о Мирослављевом јеванђељу, вежбање калиграфије.

11. Српски илустратори

Тема се бави илустрацијама децјих књига и уџбеника чији су аутори српски илустратори. Могуће активности: формирање дигиталне колекције илустрација, обликовање виртуелне изложбе, комуникација са ауторима, планирање и реализација радионица...

12. Анђео из свемира

Први сателитски пренос видео сигнала између Европе и Америке преносио је слику Белог анђела, ремек-дела фреско-сликарства. Иста слика је послата и у свемир да би се представили другим бићима, ако постоје. Тема се бави лепотом и значајем фреске, као и истраживањем фресака у српским средњовековним манастирима.

13. Портрет уметника

Тема се бави портретима и аутопортретима познатих српских уметника, као и значајним подацима из њихових биографија. Могуће активности: формирање дигиталне колекције портрета, дизајнирање каталога, календара, мајица, честитки...

Старији узраст ученика

Сходно узрасту за ову групу предложене су теме које захтевају сложеније истраживачке и пројектне активности.

Теме:

1. Средњовековна Србија

Истраживање свакодневног живота у средњовековној Србији, обичаја, одеће и фризура, архитектуре, сликарства, историје, занимљивости... Тематски дан – средњовековна журка на двору, турнири, пијаца, уличне представе и путујући свирачи... Прављење костима, прављење кулиса од картона, избор музике, планирање програма и радионица, прављење сувенира, спремање хране...

2. Пут манастира

Планирање до четири руте (Овчарско-кабларска клисура; Фрушка гора; манастири једне епархије; избор славних манастира из различитих епархија; избор мање познатих манастира). Приликом планирања руте ученици прикупљају податке о историји, архитектури и сликарству манастира које су одабрали. План руте треба да садржи и дигиталну презентацију или штампану брошуру, коју обликују ученици.

3. Замкови и утврђења

Активности као и код припремања осталих презентација, брошура, рута... Избор: Голубац, Калемегдан, Гардош, Манасија, Смедеревска тврђава, Петроварадин, Соко-град, Бачка тврђава, Градац, Вршачка кула, Козник, Јеринин град на Ибру, Фетислам, Козник, Пиротски град...

4. Барок у Србији

Опште одлике барока у Европи – историјске прилике, архитектура, двор, сликарство... Специфичности барока у Србији и истакнути представници – избор дела, прављење презентације.

5. Српски уметници и њихова дела

Ученици сами истражују српске уметнике, бирају једног и праве презентацију. Захтев за ученике је да одаберу само кључне информације и значајна дела и да ускладе текст и слику тако да презентација заинтересује публику. Презентација не мора да буде на српском језику.

6. Свет музеја

Прикупљање података о музејима у Србији и делима/експонатима који су у њима изложени, прављење презентације или брошуре, коју могу да представе вршњацима из земље боравка.

7. Незаобилазни филмови

Гледање филмова. Избор: Аги и Ема, Шешир професора Косте Вујића, Зона Замфирова, Ивкова слава, Ко то тамо пева, Маратонци трче почасни круг, Балкански шпијун, Тито и ја, Црна мачка бели мачор... Српски филмови кандидовани за награду Оскар: Подземље, Професионалац, Монтевидео, бог те видео... Разговор о филму, обликовање плаката за одабрани филм. Иста активност може да се односи на гледање телевизијских серија и снимака позоришних представа.

8. Символи

Сваки град или место има неку знаменитост (символ града или места) – уметнички споменик, споменик природе, архитектонско дело... Ученици истражују знаменитости већих градова и места у Србији и праве презентацију/брошуру.

9. Ово смо ми

Циљ теме је да ученици истраже радове савремених српских уметника (укључујући графите, инсталације, сценску шминку...), дешавања у култури, културни живот младих у отаџбини, иновативне идеје уметника и научника... и да то прикажу презентацијом или видеом.

10. Окупљања

Најбоље прилике за посету Србије су манифестације културе, од којих су неке међународног карактера. Ученици треба да истраже на интернету манифестације које их занимају и да направе календар одржавања. Избор: ФЕСТ, БЕМУС, БИТЕФ, БЕЛЕФ, EXIT, Зајечарска гитаријада, Сабор трубача у Гучи, Нишвил, Ноћ музеја, Ethno Fusion Fest, Dance Fest у Новом Саду, Конденз фестивал...

11. Посети Србију

Овај пројектни задатак сумира све што су ученици научили о Србији. Циљ пројекта је да ученици обликују рекламни спот који садржи најзначајније и најзанимљивије информације, дестинације, догађаје, споменике културе... у Србији, а који би њихове вршњаке мотивисао да посете Србију.

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ

МЛАЂИ УЗРАСТ УЧЕНИКА (први, други и трећи разред)

Подстицање, развијање и унапређивање самосталног језичког/књижевног стваралаштва.

Присуствовање гостовањима угледних књижевника и уметника.

Упознавање са сећањима старијих чланова породице ученика о:

- играма које су играли кад су били мали;
- песмама које су се певале у то време;
- причама које су им њихове баке причале;
- обичајима у којима су учествовали (слава, поворке, бадњак, Божић, Ђурђевдан...).

Прављење албума о теми Мој завичај. Прикупљање репродукција уметничких дела и организовање изложби.

Припремање програма за обележавање значајнијих датума, организовање светосавских школских свечаности, посела, квизова знања, спортских дружења...

СРЕДЊИ УЗРАСТ УЧЕНИКА (четврти, пети и шести разред)

Смотре ђачког стваралаштва и такмичења за најбоља ученичка остварења. Присуствовање гостовањима угледних књижевника, уметника и спортиста.

Цртање плана завичајног места. Гледање документарних филмова који приказују неке од наших крајева и читање текстова из географских читанки и других извора.

Сакупљање старина, читање текстова о прошлости српског народа.

Упознавање традиционалних заната у завичају предака (воденичар, ковач, ткач, јорганџија, опанчар...).

Народне ношње и игре (учешће у фолклорним групама).

Вокално и инструментално стваралаштво. Упознавање народних музичких инструмената (гусле, фрула, гајде, свирала од сламе, пиштаљка од врбове гране, тиква...).

СТАРИЈИ УЗРАСТ УЧЕНИКА (седми и осми разред)

Смотре ђачког стваралаштва и такмичења за најбоља ученичка остварења.

Присуствовање гостовањима угледних српских књижевника, уметника и спортиста.

Упознавање са изузетним резултатима српског спорта.

Гледање играних и документарних филмова с темом из националне историје.

Цртање планова и карата завичајних места и предела. Састављање зидних новина и панорама о темама из завичаја предака. Читање текстова из географских и историјских читанки и других извора. Припремање заједничких збирки етнографских и петрографских материјала из наших крајева. Учешће у фолклорним групама и приредбама у народним ношњама појединих крајева. Упознавање са организацијом школских спортских такмичења у Србији.

Обилазак (за време посете отаџбини) културно-историјских споменика, установа културе и осталих знаменитости наведених у Програму, као и оних који нису поменути (нпр. Лепенски вир, Винча, Сирмијум, Виминацијум – војни логор, Гамзиград – царска палата, Београдска тврђава, Нишка тврђава, Петроварадинска тврђава, Орашац, Таково, Оплепац, Сремски Карловци, Народни музеј у Београду, Војни музеј у Београду, Музеј Српске православне цркве у Београду, Музеј града Београда, Етнографски музеј у Београду, Музеј Вука и Доситеја у Београду, Музеј југословенске кинотеке у Београду, Музеј Николе Тесле у Београду, Музеј Првог српског устанка – Конак кнеза Милоша у Београду, Галерија Матице српске у Новом Саду, Народно позориште у Београду, Српско народно позориште у Новом Саду, Саборна црква у Београду, храм Светог Саве на Врачару...).

Прилози

Образац 1 - Матична књига

Образац 2 - Дневник рада

Образац 3 - Ђачка књижица

Образац 4 - Уверење

Образац - Пријава за упис ученика